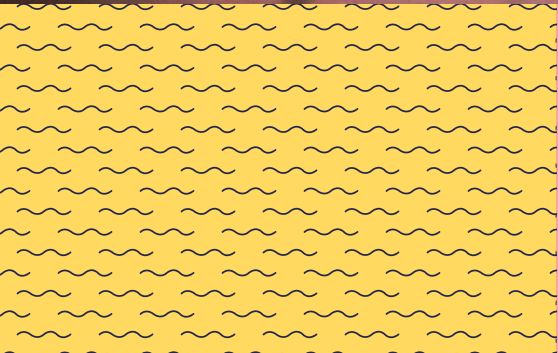

Spelar mindre roll?

En rapport om den ojämlika
fördelningen av scenkonst till barn
och unga i skolan

ASSITEJ
SVERIGE

Rapport av ASSITEJ Sverige

Författare:

Michael Cocke

Linnea Lidberg

Niclas Malmcrona

Zara Zimmerman

April 2022

Bild på förstasidan från föreställningen
"Moln" av Kompani Giraff.
Fotograf: José Figueroa

ASSITEJ
SVERIGE

Sammanfattning

ASSITEJ Sveriges medlemmar har länge vittnat om att tillgången till scenkonstupplevelser i skolan är mycket ojämlig i landet. Syftet med denna rapport är att bidra till lösningar för att säkra alla barns och ungas lika rätt till scenkonstupplevelser i skolan.

Idag finns ingen samlad nationell uppföljande statistik över vilka barn som får, och vilka som *inte* får, scenkonst- och andra kulturupplevelser i skolan. Däremot visar Myndigheten för Kulturanalys undersökning att barn och ungas kulturupplevelser i hög utsträckning påverkas av socioekonomisk bakgrund. Skolan är den plats som har möjlighet att utjämna sådana orättvisor. Kulturpolitiken bör använda sig av denna möjlighet i arbetet för att "särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur". Skolverkets läroplan slår också fast att kulturupplevelser ska vara en del av lärandet. Noteras kan att gymnasieelever sällan inkluderas i målgruppen som får ta del av scenkonstupplevelser, trots att merparten av dem är under 18 år.

Genom en enkät till Sveriges samtliga kommuner och regioner har ASSITEJ undersökt hur tillgången till scenkonst i skolan ser ut i relation till uppsatta politiska mål. Samtliga regioner och hälften av kommunerna besvarade enkäten. Rapporten innehåller även en kartläggning av statens roll i att genomföra och följa upp de kulturpolitiska målen med fokus på barn och unga.

Vi har också tittat på hur våra grannländer Norge och Danmark har skapat välfungerande system för distribution och uppföljning. Sverige bör kunna vara lika effektivt.

Slutsatser av undersökningen i urval:

- Tillgången till scenkonstupplevelser för barn och unga i skolan är mycket ojämlig.
- Sverige saknar ett nationellt enhetligt distributionssystem för scenkonstupplevelser till skolorna.
- Nationellt övergripande statistik saknas.
- Det saknas styrande direktiv om barns och ungas rätt till kultur i förhandlingarna inom samverkansmodellen.
- *Skapande skola* har till stor del tagit över finansieringen för scenkonstupplevelser från ordinarie kulturbudgetar.

ASSITEJ Sverige uppmanar regeringen att tillsätta en utredning för att säkerställa alla barn och ungas likvärdiga tillgång till scenkonstupplevelser i skolan. Vi föreslår dessutom att:

1. Det införs en nationell modell för distribution och finansiering inom scenkonstområdet där departementen för kultur och skola samverkar, så att alla barn och unga garanteras scenkonst kontinuerligt under sin skoltid.
2. Det införs ett nationellt kompetenscenter som arbetar strukturellt och operativt med att säkerställa en fungerande infrastruktur. Kompetenscentret ska genom särskilda insatser för särskilt utsatta kommuner utjämna ojämlikheter.
3. Det förs nationellt samlad statistik där måluppfyllelsen av scenkonstupplevelser för barn och unga i skolan analyseras kontinuerligt.

Innehåll

Sammanfattning	3
1. Inledning.....	7
1.1 Om rapporten	8
2. Om ASSITEJ Sverige.....	9
3. Nationella kulturpolitiska mål och styrande reglering	11
3.1 De kulturpolitiska målen	11
3.2 Barnkonventionen.....	13
3.3 Skolverkets läroplan.....	14
4. Ansvarsfördelning och uppföljning på statlig nivå.....	15
4.1 Kulturdepartementet	15
4.2 Kultursamverkansmodellen	16
4.3 Kulturrådet.....	17
4.4 Myndigheten för kulturanalys.....	19
4.5 Skapande skola	21
5. Om enkätundersökningen till regioner och kommuner	24
5.1 Regionernas verksamhet för scenkonst i skolan	25
5.2 Kommunernas verksamhet för scenkonst i skolan	34
5.2.1 Plan.....	35
5.2.3 Budget	39
5.2.4 Organisation.....	40
5.2.5 Sammanställning av övriga kommentarer	41
6. Scenkonstdistributionen i storstäderna.....	45
6.1 Stockholms stad	46
6.1.1 Organisation	46
6.1.2 Mål.....	47
6.1.3 Statistik.....	48
6.2 Göteborgs stad	50
6.2.1 Organisation.....	50
6.2.2 Mål.....	51
6.2.3 Statistik	52
6.3 Malmö.....	52
6.3.1 Organisation	52
6.3.2 Mål.....	53
6.3.3 Statistik.....	53
7. Scenkonstdistributionen i Norge och Danmark.....	56
7.1 Norge	57
7.1.1 Den Kulturelle Skolesekken	57
7.2 Danmark.....	59
7.2.1 Teatercentrum	59

7.2.2 Refusionsordningen.....	60
7.2.3 Formidlingstilskuddet.....	61
8. ASSITEJs slutsatser och bedömningar	63
9. Våra förslag till åtgärder	68
Åtgärd 1 - Inför en nationell modell för distribution och finansiering inom scenkonstområdet	68
Åtgärd 2 - Inför ett nationellt kompetenscenter som arbetar strukturellt för att målen ska nås för alla barn i hela landet.....	68
10. Referenser	70
10.1 Tryckta och elektroniska källor	70
10.2 Muntliga källor	74

1. Inledning

Sverige har utförligt formulerade kulturpolitiska mål om att "alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet" och att kulturpolitiken har som uppgift att "särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur". Enligt Barnkonventionen, som nu är lag, har alla barn rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Dessutom står det i Skolverkets läroplan att kulturupplevelser ska vara en del av lärandet.

Samtidigt vet vi att det finns en stark koppling mellan kulturvanor och socioekonomisk bakgrund, och att barn till föräldrar med eftergymnasial utbildning är mer kulturaktiva än barn till föräldrar med förgymnasial eller gymnasial utbildning. Därför är också de flesta överens om att skolan är en viktig aktör för att säkra barn och ungas rätt till kulturupplevelser, där professionella scenkonstupplevelser utgör en väsentlig del. Inom ramen för sin skolgång bör barn och unga få ta del av professionella föreställningar, i skolans lokaler eller på andra arenor.

Denna rapport undersöker barn och ungas tillgång till scenkonst i skolan i relation till de politiska målen, samt ger förslag på lösningar för att säkra alla barns lika rätt till scenkonstupplevelser i skolan. Rapporten fokuserar på distribution av scenkonst i skolan genom att granska såväl den statliga uppföljningen som regionernas och kommunernas organisation samt genom en jämförande studie av hur scenkonstdistributionen organiseras i Norge och Danmark.

1.1 Om rapporten

Syftet med denna rapport är att bidra till kunskap och ge förslag på lösningar för att säkra alla barns lika rätt till scenkonstupplevelser i skolan, genom att undersöka barn och ungas tillgång till scenkonst i skolan (förskola, grundskola och gymnasiet) i relation till uppsatta politiska mål.

Rapporten är indelad i fyra delar:

- **Nationella kulturpolitiska mål och dess uppföljning**

Den första delen av rapporten innehåller genomgång av de politiska målen och de styrande reglerna, hur ansvarsfördelningen ser ut mellan olika myndigheter och deras uppföljning vad gäller barn och ungas tillgång till scenkonstupplevelser i skolan.

- **Regional och kommunal kulturverksamhet**

Denna del bygger på resultatet av en enkätundersökning till Sveriges 21 regioner och 290 kommuner om kulturplaner, statistisk uppföljning, budget och organisation samt en djupare redogörelse för de tre storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmös kulturverksamheter med fokus på barn och ungas scenkonstupplevelser i skolan.

- **Scenkonstdistribution i Norge och Danmark**

Här beskrivs våra grannländers distribution av scenkonst för barn och unga i skolan och hur länderna följer upp verksamheten.

- **Slutsatser och förslag på politiska åtgärder**

Rapportens avslutande del innehåller ASSITEJ Sveriges samlade slutsatser och förslag på politiska åtgärder för att säkra alla barns lika rätt till scenkonstupplevelser i skolan.

De undersökande metoder som använts förutom inhämtande av offentlig information på nätet är svaren på den enkät som skickats ut till Sveriges alla kommuner och regioner samt samtal, möten och e-postkorrespondens med ett antal tjänstepersoner på myndigheter och regionala eller kommunala förvaltningar. Samtliga källor finns angivna som referenser i slutet av rapporten. Enkätundersökningen genomfördes under perioden oktober- december 2021.

2. Om ASSITEJ Sverige

ASSITEJ Sverige är nationellt center i internationella ASSITEJ som består av mer än 100 medlemsländer världen över. Organisationen är en plattform för alla som arbetar med, eller har intresse för, scenkonst för barn och unga.

ASSITEJ Sveriges medlemmar utgörs av skådespelare, dansare, regissörer, koreografer, cirkusartister, scenografer och dramatiker, såväl som teater- och dansgrupper, organisationer och institutioner, recensenter och kulturskribenter, kultursekreterare, amatörteatrar, arrangörer och föreningar runt om i landet.

ASSITEJ Sverige (kommer benämnas som ASSITEJ vidare i rapporten) har funnits sedan 1981 och verkar för att sprida kunskap om svensk scenkonst för barn och unga genom att arrangera utbyten, gästspel, festivaler, workshops och seminarier samt förmedla kontakter.

Nationella kulturpolitiska mål och dess uppföljning

” För att fullt ut implementera mål- och resultatstyrning krävs, utöver de övergripande målen, sektorsmål för enskilda kulturområden samt verksamhetsmål för dem som har att genomföra de kulturpolitiska insatserna. Om inte detta är på plats blir de övergripande målen, enligt utredningen, omöjliga att följa upp och utvärdera.

(Kulturanalys 2020)

Nationella kulturpolitiska mål och dess uppföljning

Följande del (avsnitt 3 och 4) av rapporten innehåller en genomgång av de politiska målen och de styrande reglerna samt redogör för ansvarsfördelningen mellan olika myndigheter kring uppföljningen av barn och ungas tillgång till scenkonstupplevelser i skolan och hur denna uppföljning ser ut.

3. Nationella kulturpolitiska mål och styrande reglering

Av riksdagens kulturpolitiska mål, FN:s Barnkonvention samt Skolverkets läroplan framgår det att alla barn och unga i Sverige har rätt till scenkonstupplevelser samt att skolan bör vara den huvudsakliga arenan för att uppfylla detta mål.

3.1 De kulturpolitiska målen

De nationella kulturpolitiska målen beslutades av riksdagen 2009. Målen ska styra den statliga kulturpolitiken men ska även kunna vägleda kulturpolitiken i kommuner och regioner.

Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapandeförmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

I rapporten *Kulturanalys 2020 - En lägesbedömning i relation till de kulturpolitiska målen* delar Myndigheten för kulturanalys (MYKA) upp dessa mål. De inledande tre meningarna benämns som kulturpolitiska mål med varsina beskrivande namn i ordning:

Självständighetsmålet, Delaktighetsmålet och Samhällsmålet. De följande fem raderna benämns som *Främjandemål*.

Denna rapport fokuserar på det så kallade Delaktighetsmålet "Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet" samt de så kallade Främjandemålen "främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapandeförmågor" och "särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur".

Här föreslår myndigheten att regeringen förtydligar sina mål för att bättre kunna nå måluppfyllelse, genom att:

- 1) ...förtydliga vad som avses med likvärdig tillgång till kultur och ytterligare utveckla sin politik på området
- 2) hantera obalansen mellan mål och resurser...

Vidare lyfter myndigheten behovet av att konkretisera målen för olika områden och verksamheter:

För att fullt ut implementera mål- och resultatstyrning krävs, utöver de övergripande målen, sektorsmål för enskilda kulturområden samt verksamhetsmål för dem som har att genomföra de kulturpolitiska insatserna. Om inte detta är på plats blir de övergripande målen, enligt utredningen, omöjliga att följa upp och utvärdera.

3.2 Barnkonventionen

Den 1 januari 2020 blev FN:s konvention om barnets rättigheter, även kallad Barnkonventionen, svensk lag. Artikel 31 i konventionen behandlar barns rätt till kultur, den lyder:

- Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder och rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.
- Konventionsstaterna ska respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och ska uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter till kulturell och konstnärlig verksamhet samt till rekreations och fritidsverksamhet.

3.3 Skolverkets läroplan

I Skolverkets läroplan finns det flera formuleringar som visar på vikten av scenkonst och annan kultur i skolan.

I avsnitt 1 *Skolans värdegrund och uppdrag* under rubriken *Skolans uppdrag* står det att:

Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter...

Vidare i kapitel 2.2 *Kunskaper under Mål* står det att det är skolans ansvar att varje elev efter genomgången grundskola:

...kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud...

I kursplanen i svenska står det dessutom:

I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden.

4. Ansvarsfördelning och uppföljning på statlig nivå

När det gäller målet om att "särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur" finns det framför allt tre instanser på statlig nivå som ansvarar för att följa upp och uppnå detta. Det är kulturdepartementet och två av dess myndigheter: Statens kulturråd (Kulturrådet) och Myndighetens för kulturanalys (MYKA). Viktig i sammanhanget är den svenska kultursamverkansmodellen där staten delegerar ansvaret för de kulturpolitiska målen till regionerna. Dessa ska, i samverkan med kommunerna, uppnå dem, med finansiellt stöd av Kulturrådet. Det är även Kulturrådet som hanterar Skapande skola som är ett statligt ekonomiskt bidrag direkt från staten till enskilda skolor.

Följande kapitel redogör för departementens och myndigheternas ansvar för förverkligande och uppföljning av målet om att "särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur". Redogörelsen bygger på offentlig information samt frågor ställda direkt till tjänstepersoner. Den förväntade, men också anmärkningsvärda, slutsatsen är att det idag inte någonstans förs någon heltäckande, representativ och kvantitativ uppföljning av barn och ungas scenkonstupplevelser i skolan.

4.1. Kulturdepartementet

På Regeringskansliets hemsida beskrivs departementet enligt följande:

Kulturdepartementet ansvarar för frågor som rör kultur, demokrati, medier, de nationella minoriteterna och det samiska folkets språk och kultur. Departementet ansvarar också för idrott och ungdomspolitik samt för frågor som rör det civila samhället, trossamfund och begravningsverksamhet.

En representant från Kulturrådet förklarar vidare att Kulturdepartementet är ansvarigt för att utforma styrdokument utefter de kulturpolitiska målen. Det ska dessutom samla in årsredovisningar från myndigheter samt andra rapporter. Detta ska tjänstgöra som underlag i den resultatredovisning som regeringen lämnar till riksdagen i samband med budgetpropositionen.

4.2 Kultursamverkansmodellen

Idag har staten delegerat ansvaret att nå de kulturpolitiska målen till regionerna med motiveringen "att föra kulturen närmre medborgarna". Regionerna formulerar kulturplaner tillsammans med kommuner, civilsamhälle och kulturskapare. Utifrån dessa planer beslutar staten, Kulturrådet, hur mycket pengar regionerna ska få och fördelar pengarna. Regionerna ska i samverkan med kommunerna verkställa målen, men det finns också prioriteringsgrunder som Kulturrådet utgår från när de fördelar resurserna utifrån regionernas kulturplaner. Detta beskrivs på Kulturrådets hemsida:

Målsättningen med Kulturrådets prioriteringar är att bidra till att regionala kulturverksamheter ökar tillgängligheten till kultur och skapar förutsättningar för ökad kvalitet och förnyelse. Till grund för de prioriteringar som görs inom verksamhetsbidraget ligger följande strategiska områden:

- utveckla den regionala kulturella infrastrukturen, etablera och stärka samverkansformer och interregionala samarbeten
- ge utrymme till konst- och kulturområden med en svag regional struktur
- insatser som leder till att fler invånare deltar i kulturlivet

En förutsättning för utveckling är också att de regionala kulturverksamheterna ger goda möjligheter för kulturskapare och samverkar med professionella kulturaktörer utan offentlig huvudman, så kallade "fria aktörer".

Kulturrådet skriver vidare:

Regionernas fördelning ska främja en god tillgång för länets invånare till sju kulturområden:

1. professionell teater-, dans- och musikverksamhet
2. museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete
3. biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet
4. professionell bild- och formverksamhet
5. regional enskild arkivverksamhet
6. filmkulturell verksamhet
7. främjande av hemslöjd.

Värt att notera är att målgruppen barn och unga, i Kulturrådets prioriteringar avseende regionernas kulturverksamheter inte nämns trots att deras rätt till kultur särskilt ska uppmärksammas enligt de politiska målen.

4.3 Kulturrådet

Kulturrådet ger stöd, utvecklar och följer upp kultur. Kultur i skolan är ett av deras arbetsområden, där Skapande skola och Kulturskolecentrum är två verktyg. För den uppföljningsverksamhet som görs är de nationella kulturpolitiska målen en utgångspunkt. En utredare på myndigheten beskriver det vidare:

”Vi samlar in olika typer av redovisningar med kvantitativa och kvalitativa data för att följa hur våra bidrag bidrar till att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen.”

Kulturrådets uppföljning *Kvantitativ uppföljning av fria aktörer inom teater, musik och dans* är ett sådant exempel. Den bygger på återrapporteringar från fria grupper inom teater, dans och musik som fått ekonomiskt stöd från Kulturrådet, och visar siffror gällande ekonomi, personal och föreställningar. Uppföljningen kan dock inte sägas vara heltäckande eftersom den varken innehåller rapportering från den institutionella scenkonsten, eller från de grupper som inte fått bidrag från

Kulturrådet. Detta konstateras i uppföljningen: "Det är viktigt att påpeka att de uppgifter som ligger till grund för rapporten inte klassificeras som officiell statistik".

Bristerna i tillförlitlighet understryks till exempel när det gäller rapporterat publikantal eftersom grupperna inte alltid säljer biljetterna själva och därmed inte alltid kan återge hur många som faktiskt deltagit. Kulturrådet skriver till ASSITEJ att de inte haft resurser att göra liknande uppföljning under 2015-2019 men också att det är ett viktigt utvecklingsområde för myndigheten i dialog med MYKA.

I uppföljningen förklaras att det är i de befolkningsrikaste regionerna, Stockholm, Västra Götaland och Skåne, som de flesta föreställningarna från fria teatergrupper har ägt rum. Vidare står det:

I sammanhanget är det intressant att Blekinge län har landets näst högsta besöksfrekvens på föreställningar av de fria grupperna. En av flera orsaker till det kan vara en regional politisk målsättning om att alla barn ska få en scenkonstupplevelse per år. En målsättning som också genomdrivs i stor utsträckning, bland annat genom generösa regionala subventioner. Kommunala eller regionala subventioner som täcker en del av kostnaden för att köpa in eller besöka en föreställning finns även i flera andra delar av landet. Genom subventionerna får de fria grupperna möjlighet till fler speltillfällen och större biljettförsäljning.

Kulturrådets *Kultursamverkansmodellen uppföljning 2016-2017* syftar till att ta fram kunskapsunderlag för nationella och regionala aktörer samt att följa upp användningen av statliga medel inom kultursamverkansmodellen. I uppföljningen finns en tabell (17) som visar hur många teaterföreställningar som spelats i de olika regionerna 2016-2017, samt hur stor andel av dem som är ämnade för publik i åldrarna 0-18 år. Här kan man utläsa att skillnaderna mellan regionerna är mycket stora. I en annan tabell (19) görs motsvarande uppföljning för dansföreställningar. Dessa kan inte heller sägas vara heltäckande och representativa då de enbart

visar institutionernas produktioner (och utelämnar fria grupper), men framförallt för att det inte går att avgöra vilka barn som får, och *inte* får, uppleva scenkonst.

Slutsatsen är att Kulturrådet inte genomför någon kvantitativ, heltäckande och representativ uppföljning av barns och ungas scenkonstupplevelser i skolan. Detta bekräftas av utredaren på myndigheten som på frågan om varför det är så, svarar:

Inom kultursamverkansmodellen och för våra fria aktörer har vi inte en sådan uppdelning i den redovisningsdata vi samlar in, det är förenat med många metodologiska svårigheter och omfattande uppgiftslämnarbörda att vara allt för detaljerad i sin uppgiftsinsamling.

4.4 Myndigheten för kulturanalys

Myndigheten för kulturanalys har ansvaret att utvärdera och analysera kulturpolitiken kontinuerligt. Vartannat år publicerar myndigheten en lägesbedömning i relation till de kulturpolitiska målen.

I rapporten *Kulturanalys 2020 - En lägesbedömning i relation till de kulturpolitiska målen* redogör myndigheten för sina undersökningar om kulturvanor i Sverige. Den innehåller ingen statistik över barn och ungas kulturupplevelser i skolan specifikt, utan slår ihop kulturupplevelser som sker inom skolans ram och på fritiden. Däremot innehåller den mönster som är ytterst relevanta i arbetet för att säkerställa barn och ungas lika rätt till scenkonst (och andra kulturupplevelser) i just skolan. Detta gäller särskilt det mönster som visar på en stark koppling mellan kulturvanor och socioekonomisk bakgrund:

Förutom att socioekonomiskt starkare grupper konsumerar mer kultur spänner deras kulturdeltagande alltså över en bredare palett av kulturaktiviteter. Kulturvane-undersökningarna pekar mot att inkomst och social klass har fått en ökad betydelse över tid.

Detta gäller inte minst barn och unga:

Barn till föräldrar med eftergymnasial utbildning är följaktligen mer kulturaktiva än barn till föräldrar förgymnasial eller gymnasial utbildning.

Att föräldrars inkomst, sociala klass och utbildningsnivå präglar barnens kulturupplevelser på fritiden blir särskilt oroväckande eftersom dessa faktorer påverkar kulturvanorna över tid. Detta gör skolan oundgänglig när det kommer till att ge barn kulturupplevelser. Myndigheten för Kulturanalys efterfrågar ett större samarbete mellan utbildningsområdet och kulturområdet:

Det behövs mer kunskap om hur skillnaderna i delaktighet på kulturområdet samspelar med utvecklingen inom andra samhällssektorer. Inte minst gäller detta utbildningssektorns betydelse för lika möjligheter att delta i kulturlivet. Kulturanalys fortsätter att efterlysa en samlad bild av vilken roll som skolan och utbildningen har för arbetet med en breddad delaktighet.

På frågan om vilka uppföljningar Myndigheten för kulturanalys genomför hänvisar en utredare på myndigheten även till *Barn och ungas kulturaktiviteter - Kulturfakta 2017:5* samt *Kulturvanor i Sverige 2020 - Kulturfakta 2021:2*, men ingen av dessa ger en heltäckande representativ bild av vilken tillgång barn och unga har till scenkonstupplevelser i skolan. Den förstnämnda redovisar ett visst antal barns kulturupplevelser både på fritiden och i skolan och den andra bygger på enkätundersökningar som rör scenkonst för barn från 16 år.

Slutsatsen är att inte heller Myndigheten för kulturanalys för någon kvantitativ, heltäckande och representativ uppföljning av barn och ungas scenkonstupplevelser

i skolan. I regionernas kulturplaner beskrivs strategier och system för hur man arbetar med målen för barn och unga. Frågeställningen blir då hur dialogen, styrningen och uppföljningen ser ut mellan region och stat, samt hur staten driver frågan i samband med att kulturplaner godkänns och följs upp? På frågan om detta svarar utredaren:

Frågorna ryms inte inom Kulturanalys ansvarsområde att utvärdera, analysera och redovisa effekter av förslag och genomförda åtgärder inom kulturområdet. Kulturrådet publicerar kontinuerligt uppföljningar av kultursamverkansmodellen med både kvantitativ och kvalitativ inriktning.

4.5 Skapande skola

År 2008 infördes Skapande Skola, ett ekonomiskt statsbidrag som kan sökas från Kulturrådet av huvudmän på enskilda skolor. Bidraget var tänkt att fungera som ett pedagogiskt komplement till den ordinarie kulturverksamheten.

Både Kulturrådet och Myndigheten för Kulturanalys har i sina utvärderingar av Skapande skola påvisat brister med bidraget. I Kulturrådets rapport *Översyn av Skapande skola - en analys av bidragets utvecklingsbehov* beskrivs det att i och med förskolans möjlighet att ansöka om bidraget från och med 2020, så ökar konkurrensen, vilket kan leda till att vissa huvudmän inte beviljas bidrag eller ens väljer att söka om den ekonomiska potten är densamma som tidigare. Efter detta fördelas inte längre bidrag till förskolor inom Skapande skola, förklarar tidigare nämnd utredare på Kulturrådet.

Vidare i denna rapport står det att Skapande skola tenderar att förbigå dem som är i störst behov av det:

Studien bekräftar att alla huvudmän inte söker bidrag eller känner till bidragets syfte. Mindre huvudmän, både fristående och kommunala, upplever bidragets utformning som bristfälligt anpassad för sina förutsättningar. Små huvudmän saknar generell personell kapacitet att söka statsbidrag, och vad gäller Skapande skola behövs även administrativa resurser som kan koordinera kontakter med skolor och kulturaktörer.

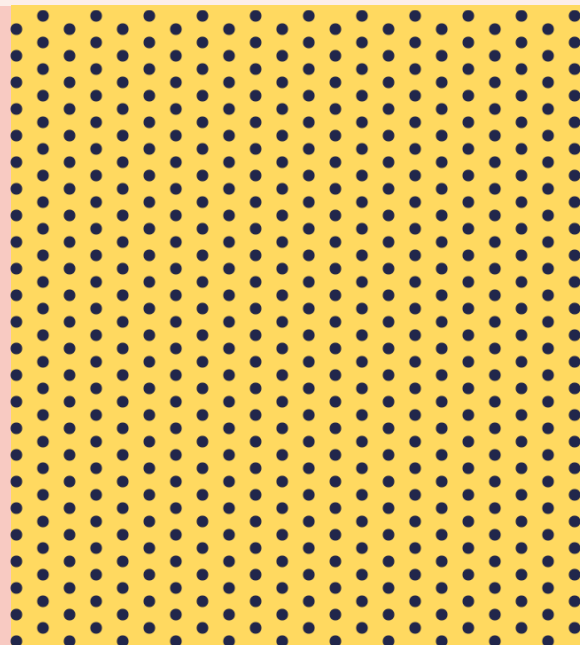
I MYKA:s tidigare nämnda rapport *Kulturanalys 2020* beskrivs en misstanke om att stödet i själva verket inte leder till breddat deltagande, utan snarare till motsatsen:

När det gäller resultatet av Skapande skola i relation till ökad delaktighet finns det frågetecken om huruvida det lett till mer kultur i skolan och i vilken utsträckning det stärkt alla barns rätt till kultur. Den utvärdering som vi presenterade 2013 pekade mot att bidraget främst gynnat resursstarka skolor med redan kulturellt aktiva miljöer och att mindre kommuner har svårare att söka och administrativt härbärgera riktade stöd av denna typ. Samtidigt visar andra studier som gjorts inte på några tydliga utträngningseffekter, alltså att kommunerna skulle ha skurit i övriga resurser till kultur för barn och unga.

Regional och kommunal kulturverksamhet

” En regional/statlig tvingande kulturgaranti som kommunerna inte kan säga nej till. Det skulle också innebära att de få kommuner som inte har någon samordnare skulle behöva återanställa en sådan.

(Citat från regional kultursamordnare)

Regional och kommunal kulturverksamhet

Denna del av rapporten bygger på resultatet av en enkätundersökning till Sveriges 21 regioner och 290 kommuner om kulturplaner, statistisk uppföljning, budget och organisation samt en djupare redogörelse för de tre storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmös kulturverksamheter med fokus på barn och ungas scenkonstupplevelser i skolan.

5. Om enkätundersökningen till regioner och kommuner

Enkätundersökningen genomfördes under oktober-december 2021 och består av två olika enkäter gällande distribution av scenkonstupplevelser till barn och unga i skolan; en till Sveriges samtliga 21 regioner och en till samtliga 290 kommuner. Samtliga 21 regioner och 150 av kommunerna, dvs drygt hälften, besvarade enkäten. Enkäterna är utformade och utskickade via internettjänsten *SurveyMonkey*.

Enkäterna är indelade i fyra områden med några frågor i varje. Områdena är: plan, statistik, budget och organisation. I enkäten görs ingen skillnad på kommunala skolor och friskolor i utformningen av frågorna och inte heller på särskola och "ordinarie" skola.

5.1 Regionernas verksamhet för scenkonst i skolan

Regionernas svar på enkäten visar att majoriteten inte har någon plan för hur ofta barn och unga ska få uppleva scenkonst i skolan. Vidare visar svaren att regionerna saknar samlad uppföljning med sammanställd statistik över scenkonstupplevelsena för eleverna under skoltiden. Det går dock att utläsa av enkäten att gymnasieelever sällan får uppleva scenkonst.

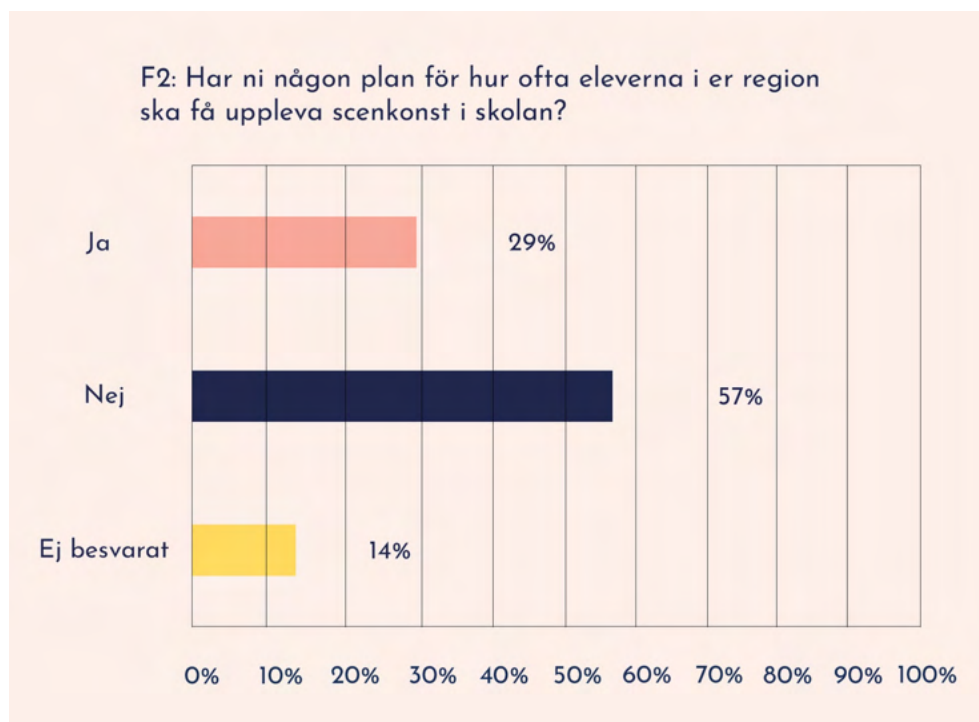
Budgeten för scenkonst i skolan varierar stort mellan regionerna; alltifrån 13 miljoner kronor per år ner till 270 000 kronor. Någon region anger att de inte har en specifik budget för scenkonst i skolan.

Generellt är regionerna inte särskilt inblandade i turnéläggning eller annat arbete kring distribution av scenkonst till skolorna. Regionerna ser många problem i distributionssystemet av scenkonst till skolorna och många önskar att samordningen ska utvecklas och att staten ska ta ett större ansvar. Många efterfrågar tydligare mål för scenkonst i skolorna och önskemål om införande av en så kallad "kulturgaranti" uttrycks.

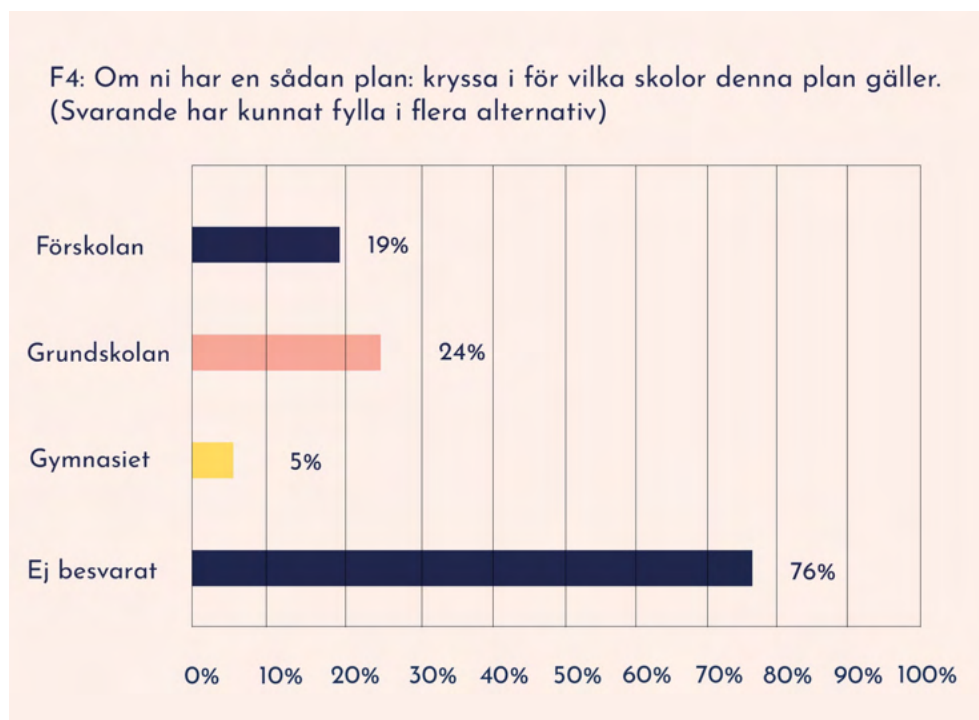
ASSITEJ konstaterar att lösningarna på hur regionerna försöker tillgodose behovet av scenkonst i skolan i stort sett är lika många som det finns regioner i Sverige.

På följande sidor redovisas ett urval av regionernas svar på enkäten.

5.1.1 Plan

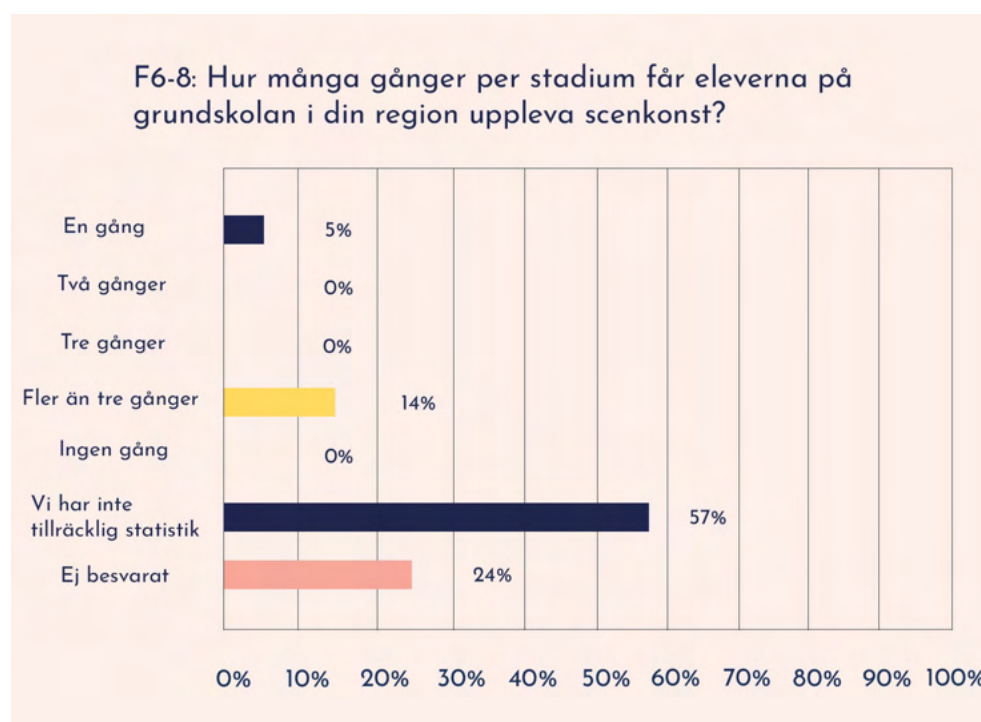

F2: Majoriteten av regionerna har inte någon plan för hur ofta barn och unga ska få uppleva scenkonst i skolan.

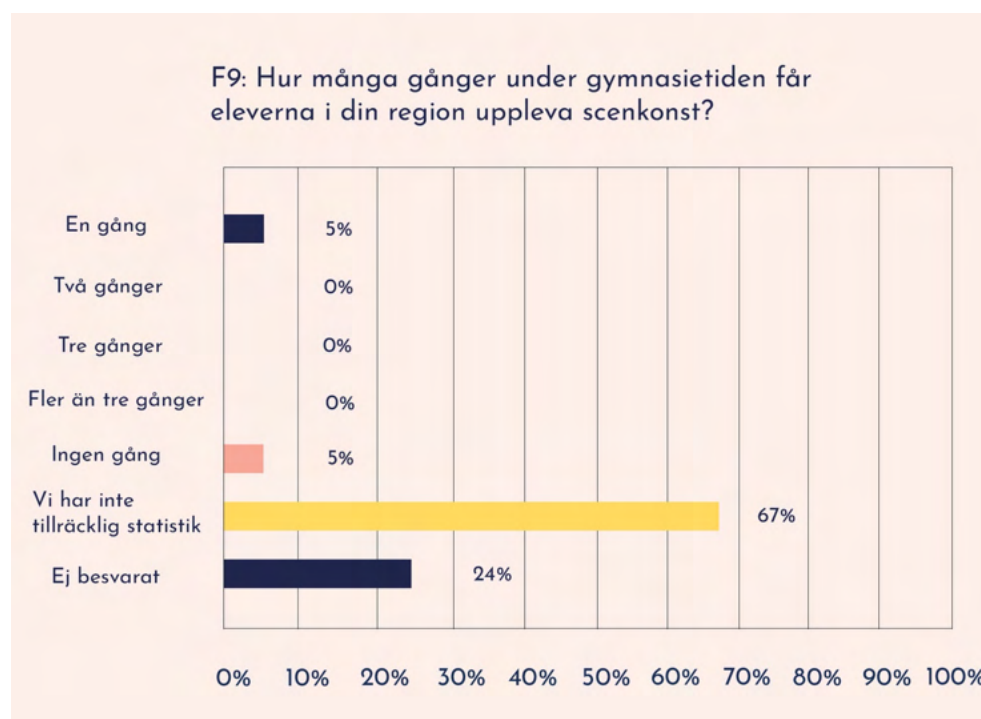

F4: I de flesta av de regioner som har en plan (för hur ofta barn och unga ska få uppleva scenkonst i skolan) är gymnasiet inte inkluderat i planen.

5.1.2 Statistik

F6-8: Tolv regioner uppgav att de inte hade tillräcklig statistik för att besvara frågan. 5 regioner besvarade inte frågan överhuvudtaget. I 4 regioner får eleverna kontinuerligt uppleva scenkonst. Samma fråga gällande förskolan ger snarlika svar.

F9: Endast en region kunde med säkerhet säga att deras gymnasieelever får uppleva scenkonst kontinuerligt (en gång om året).

5.1.3 Budget

F11: *Vilken budget för scenkonst i skolan har er region för 2021?*

Denna fråga har besvarats skriftligt av 18 regioner via textfält.

Svaren på denna fråga är mycket skiftande vilket visar att de olika regionerna har löst frågan om hur barn och unga ska få tillgång till scenkonst i skolan på olika sätt.

Många regioner är huvudman för en region- eller länsteater genom vilken man ser sig tillgodose behovet av scenkonst i skolan. Vissa regioner har i tillägg till en region- eller länsteater avsatt medel för inköp av scenkonst i skolan, t ex arrangörstöd eller också har man valt att subventionera scenkonst för att möjliggöra för fria teater- och dansgrupper att lättare nå ut med sina produktioner.

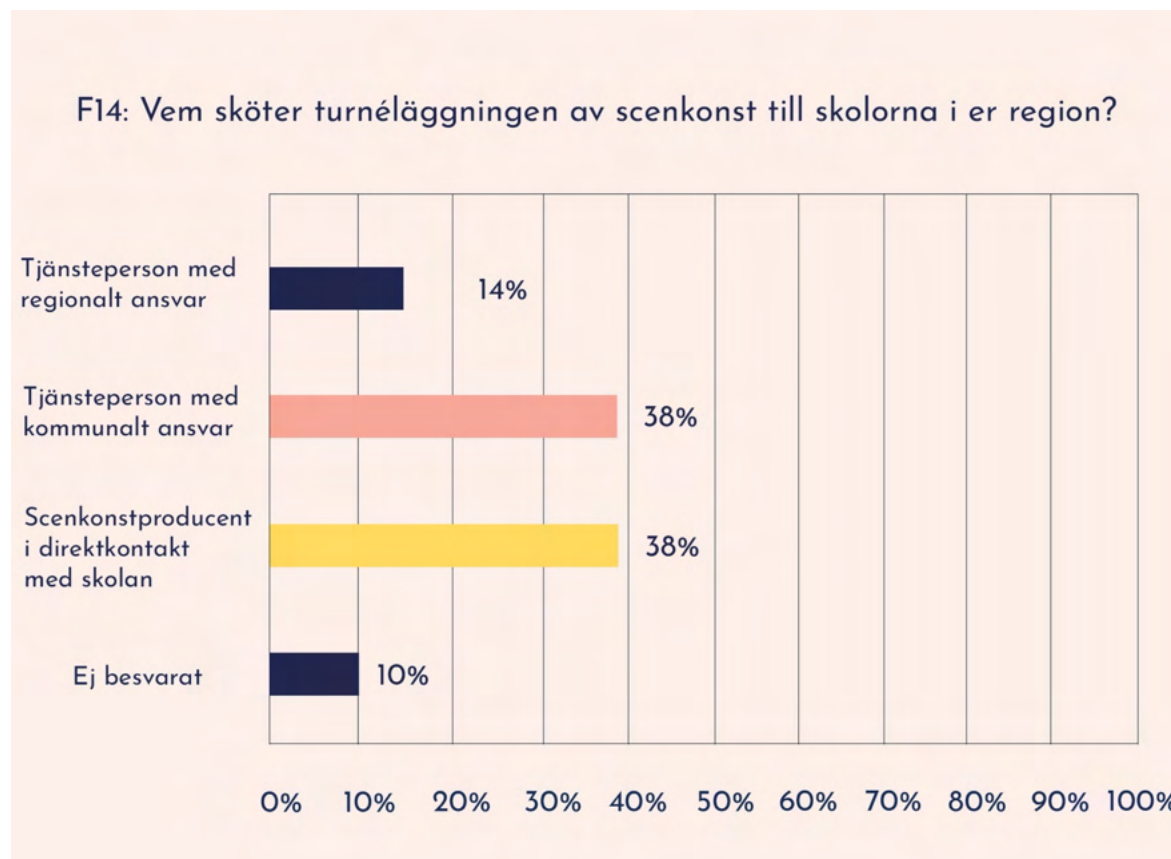
I många fall rör dessa subventioner inte specifikt scenkonst utan gäller flera eller alla konstformer. Därför är det svårt att få en klar och fullständig bild av hur regionerna tillgodoser behovet av scenkonst för barn och unga i skolan.

Av svaren går det att dra följande slutsatser:

- Några regioner har avtal vilket står för en stor del av finansieringen,
- några subventionerar teater- och dansföreställningar med upp till 50%,
- andra regioner har avsatt en mindre budget för detta ändamål, medan
- vissa regioner helt saknar budget.

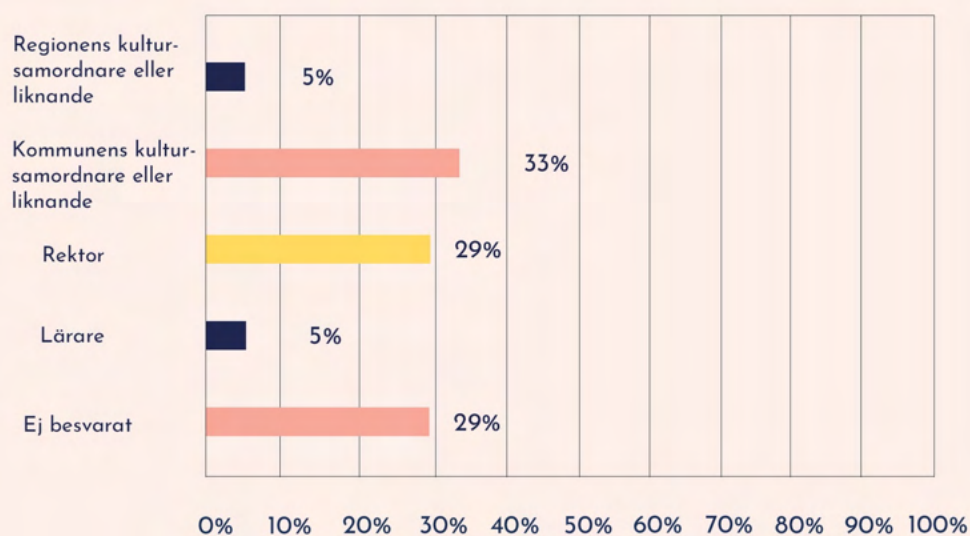
I sina svar anger regionerna stora skillnader i sina budgetar för scenkonst i skolan, alltifrån 13 miljoner kronor per år ner till 270 000 kronor. Någon region anger att de inte har en specifik budget för scenkonst i skolan.

5.1.4 Organisation

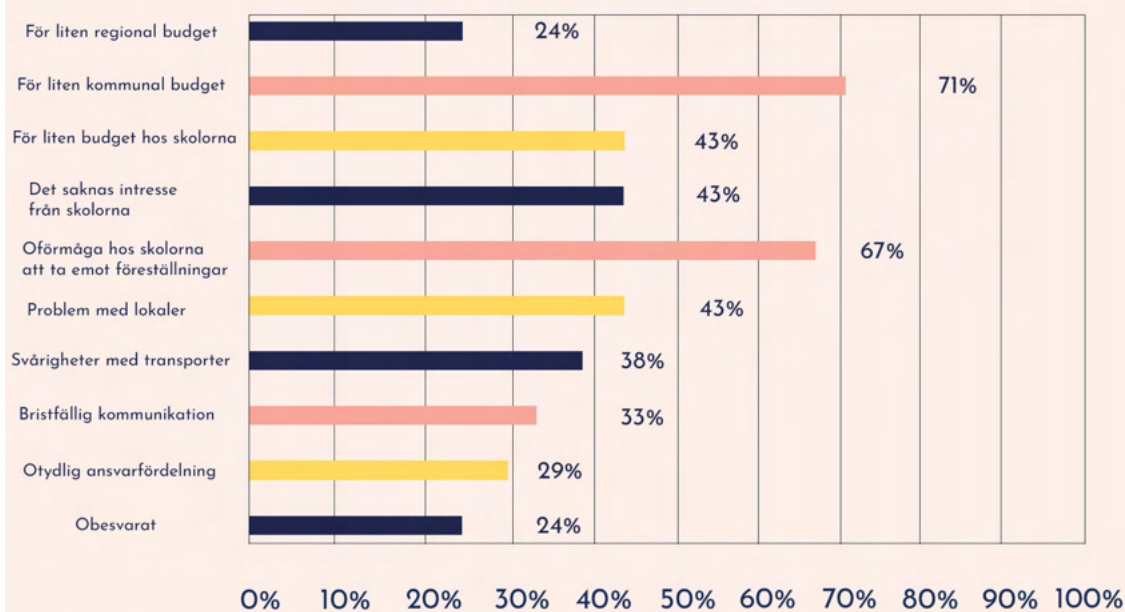
F14: Vem som sköter turnéläggningen av scenkonst till skolorna varierar mellan olika regioner. I lika många fall vilar ansvaret på en tjänsteperson med kommunalt ansvar som på scenkonstproducenten. I tre regioner är det regionerna själva som lägger turné

F15: Vem har det avgörande beslutet (på tjänstemannanivå) för om en skolklass i er region ska få uppleva professionell scenkonst?

F15: Kommunala kultursamordnare och rektorer har generellt det avgörande beslutet för om en skolklass ska få uppleva scenkonst.

F19: Vad ser du för problem, eller områden som kan förbättras...?
(Svarande har kunnat fylla i flera alternativ)

F19: En majoritet av regionerna anser att det finns för liten kommunal budget (15st) samt att skolorna har svårt att ta emot scenkonstföreställningar (14st).

F20: "Vilken strukturell förändring skulle ge störst möjlighet att nå ut med scenkonst till alla barn och unga i din region, anser du?"

Denna fråga hade inga svarsalternativ, utan erbjöd skriftligt svar. 18 regioner har besvarat frågan. Här följer en sammanfattning av svaren samt några direkt hämtade kommentarer från regionernas kulturchefer/samordnare.

Samordning

Ökad samordning efterfrågas:

- mellan stat, region och kommun
- mellan kommun och skola
- mellan kulturområdet och skolväsendet

” Regional scenkonstgaranti skulle kunna vara ett sätt. Tydligare samverkan mellan kulturen och skolan.

Mål och garanti

Regionerna efterlyser konkreta mål som inkluderar alla barn, att (åter-)införa kulturgaranti/lagstifta om kultur i skolan. I samband med detta behöver det tillsättas tjänster som ansvarar för genomförandet. Någon uttrycker statlig inblandning och någon fokuserar på att region(er) och kommuner tillsammans ska komma överens om kulturgaranti.

” En regional/statlig tvingande kulturgaranti som kommunerna inte kan säga nej till. Det skulle också innebära att de få kommuner som inte har någon samordnare skulle behöva återanställa en sådan.

” En regional kulturplan för barn och unga likt den Sörmland har.

Förstärka skolans mottagande

Enligt någon region behöver mottagandet från skolans håll förstärkas. Samtidigt beskrivs just eldsjälar på skolan som de som ser till att något händer i en annan. Detta visar på den slumpmässighet som råder mellan vilka elever som får och inte får scenkonst. Ett förtydligande av skolans kulturuppdrag föreslås.

Statligt ansvarstagande

Ett större statligt ansvarstagande kring distribution av scenkonst efterfrågas.

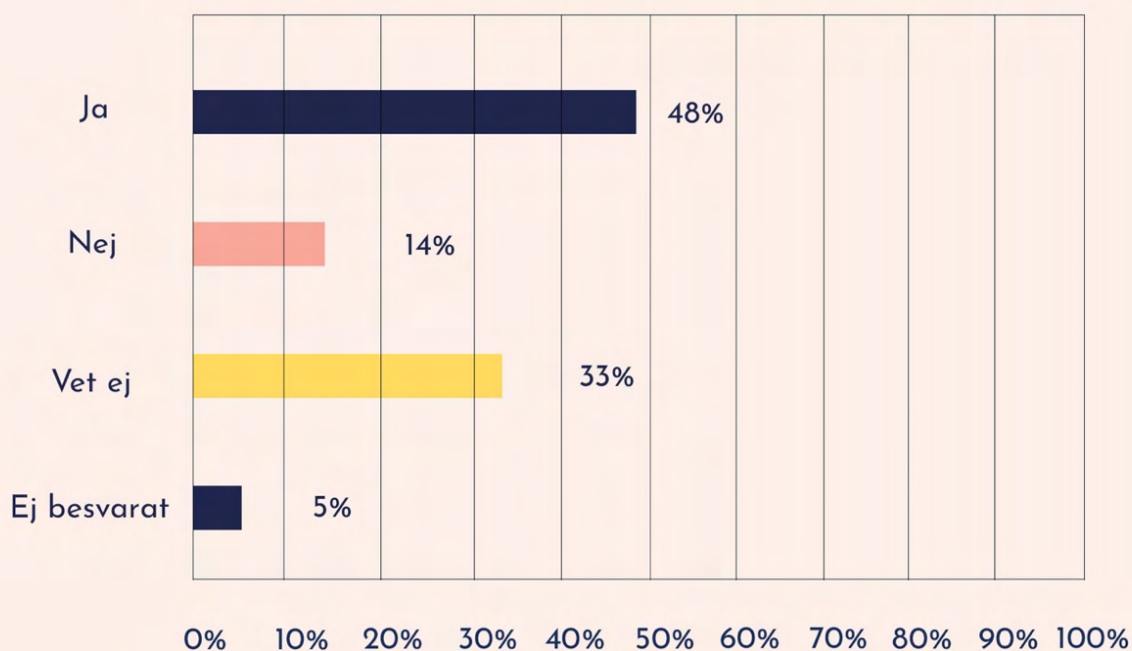
” Att ett större statligt ansvar tas, samt att professionell kultur & estetiska läroprocesser skrivs in i läroplanen i större utsträckning.

Ändrade prioriteringar i budgeten

Att prioritera upp scenkonst för barn och unga i budgeten önskas både gentemot skolan och kommunen, men ett behov av bidragsstöd finns också.

” Vissa kommuner köper in få produktioner medan andra köper in väldigt mycket scenkonst. Det handlar i första hand om kommunens budgetprioritering tror jag.”

F21 "... Anser ni att staten ska ta ett större ansvar?"

F21: Frågan i sin helhet löd:

ASSITEJ har tagit fram förslag på åtgärder där vi bland annat föreslår att staten, som i Norge och Danmark, tar ett större ekonomiskt och administrativt ansvar för att säkerställa att alla barn och unga får uppleva scenkonst kontinuerligt under sin skoltid.
Anser ni att staten ska ta ett större ansvar?

Majoriteten av de svarande anser att staten ska ta ett större ansvar i dessa frågor.

5. 2 Kommunernas verksamhet för scenkonst i skolan

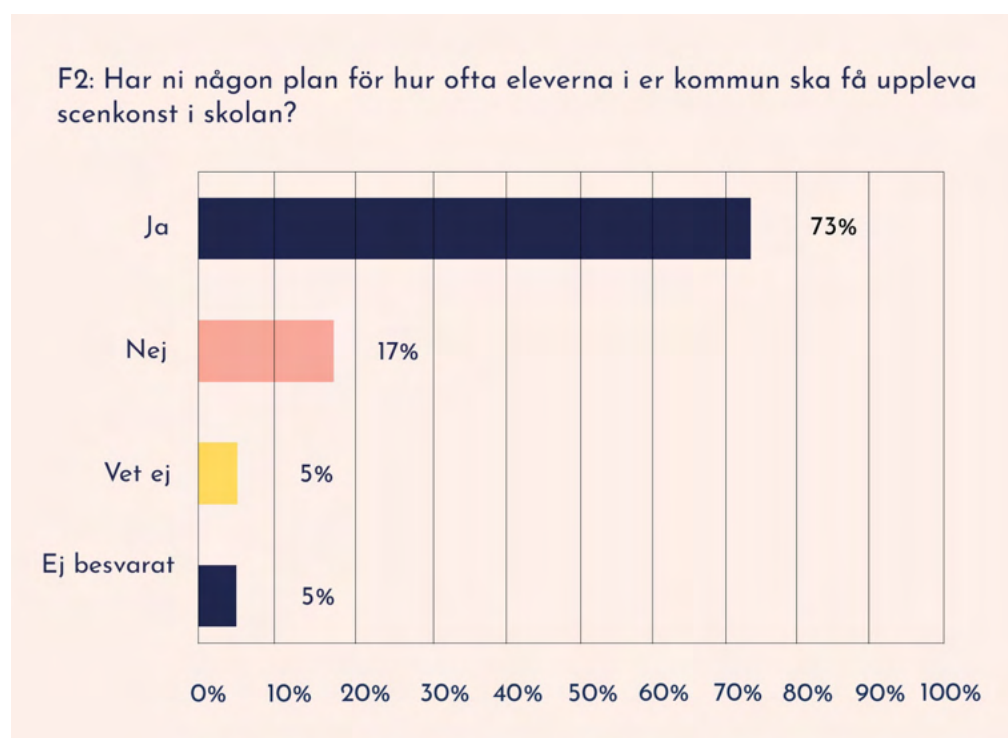
Kommunernas svar på enkäten visar att mer än en fjärdedel inte vet, eller inte vill dela med sig av hur ofta eleverna från förskola till högstadium får scenkonstupplevelser i skolan. Endast en knapp femtedel har en plan för gymnasiet, och nästan tre fjärdedelar saknar kunskap om, eller vill inte dela med sig av, statistiken för gymnasieelevernas scenkonstupplevelser.

Skapande skola-medel står sannolikt för en mycket stor del, cirka tre fjärdedelar, av kommunernas medel till kultur i skolan. Vem som har det avgörande beslutet för att se till att barn och unga får kulturupplevelser varierar stort mellan kommunerna.

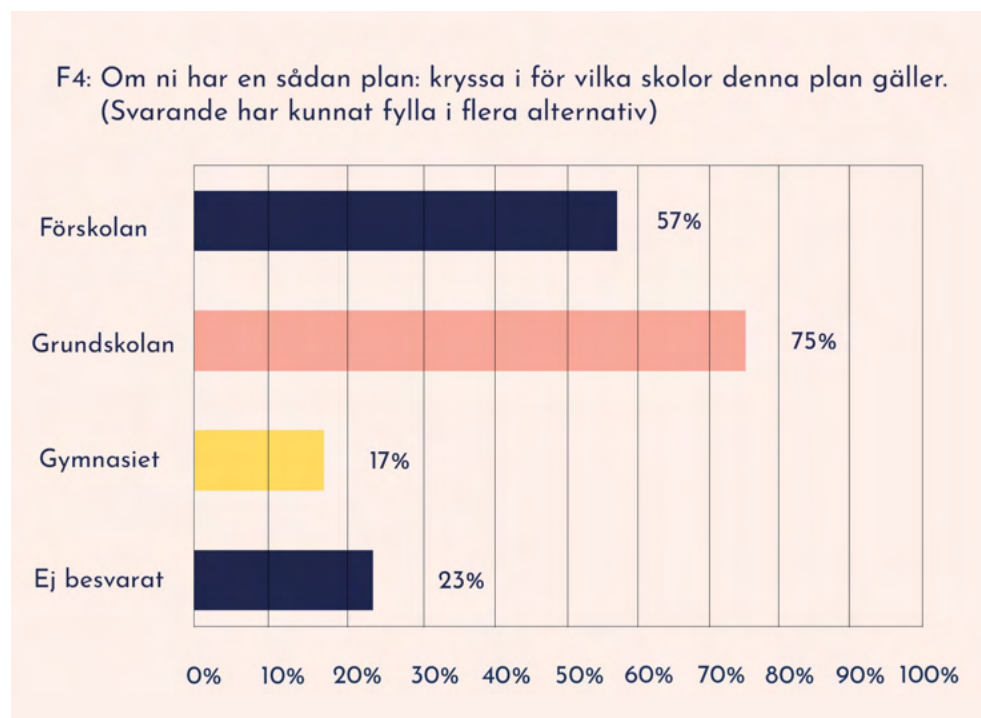
13 kommuner beskriver att det i mångt och mycket fungerar bra i deras kommun, medan 94 kommuner har angivit förslag på förbättringar. Många önskar ökad samordning, förbättrat mottagande från skolor, hjälp från statligt håll, kulturgaranti och ökad budget. Dessutom önskas bättre lokaler och effektivare system kring transporter.

På följande sidor redovisas ett urval av kommunernas svar på enkäten.

5.2.1 Plan

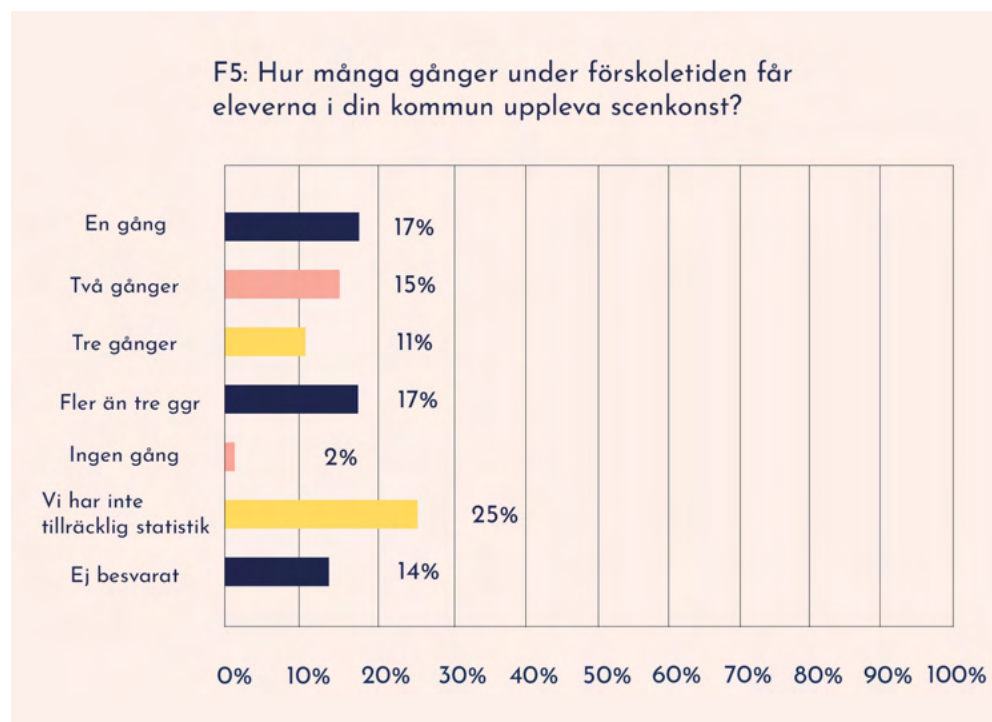

F2: Knappt tre fjärdedelar av de kommuner som besvarat enkäten har en plan för hur ofta eleverna ska få uppleva scenkonst i skolan.

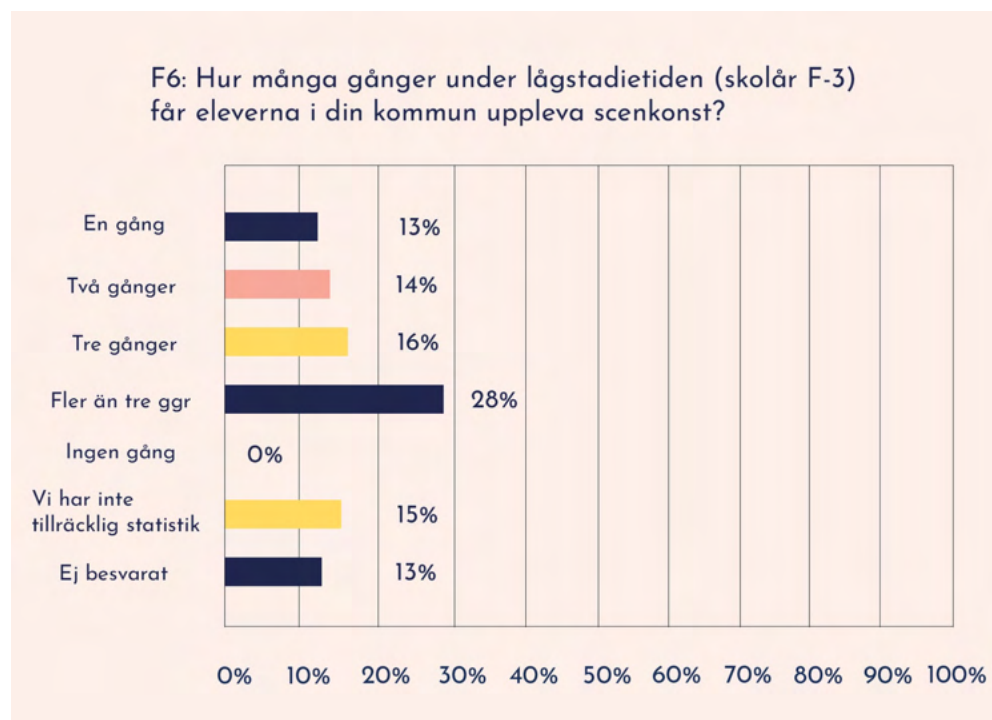

F4: Tre fjärdedelar av de kommuner som besvarat enkäten har svarat att deras plan gäller grundskolan. Drygt hälften har också en plan för förskolan, men bara en knapp femtedel har en plan för att gymnasie-eleverna ska få uppleva scenkonst.

5.2.2 Statistik

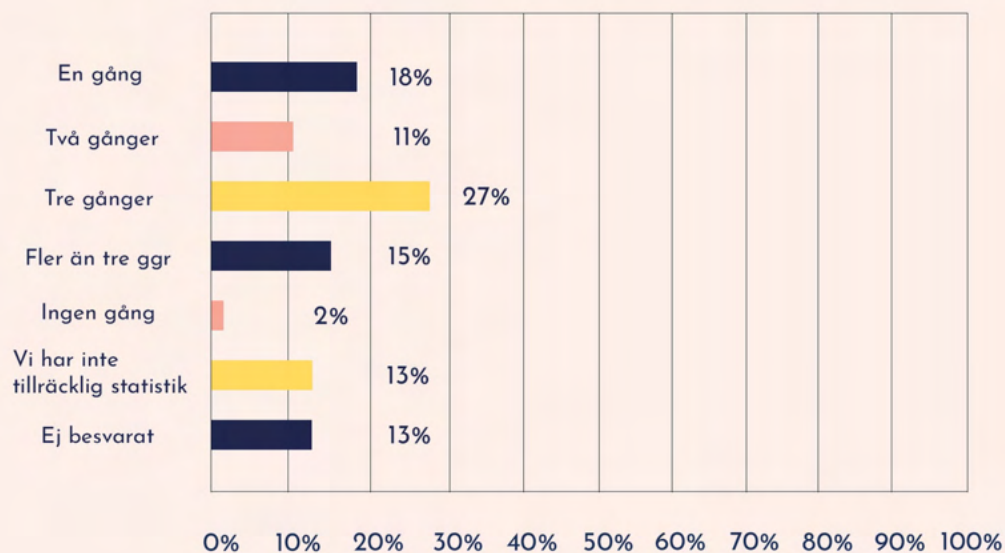

I 60 % av kommunerna får barnen uppleva scenkonst minst en gång under sin förskoletid. En fjärdedel av kultur-samordnarna vet inte hur ofta deras elever få scenkonstupplevelser.

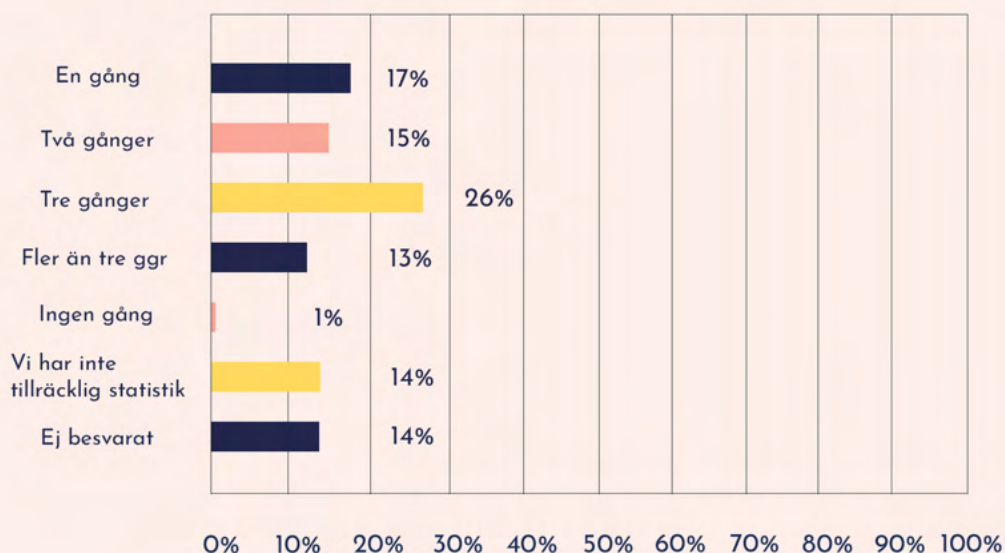
I 71 % av kommunerna får eleverna uppleva scenkonst minst en gång under sin lågstadietid.

F7: Hur många gånger under mellanstadietiden (skolår 4-6) får eleverna i din kommun uppleva scenkonst?

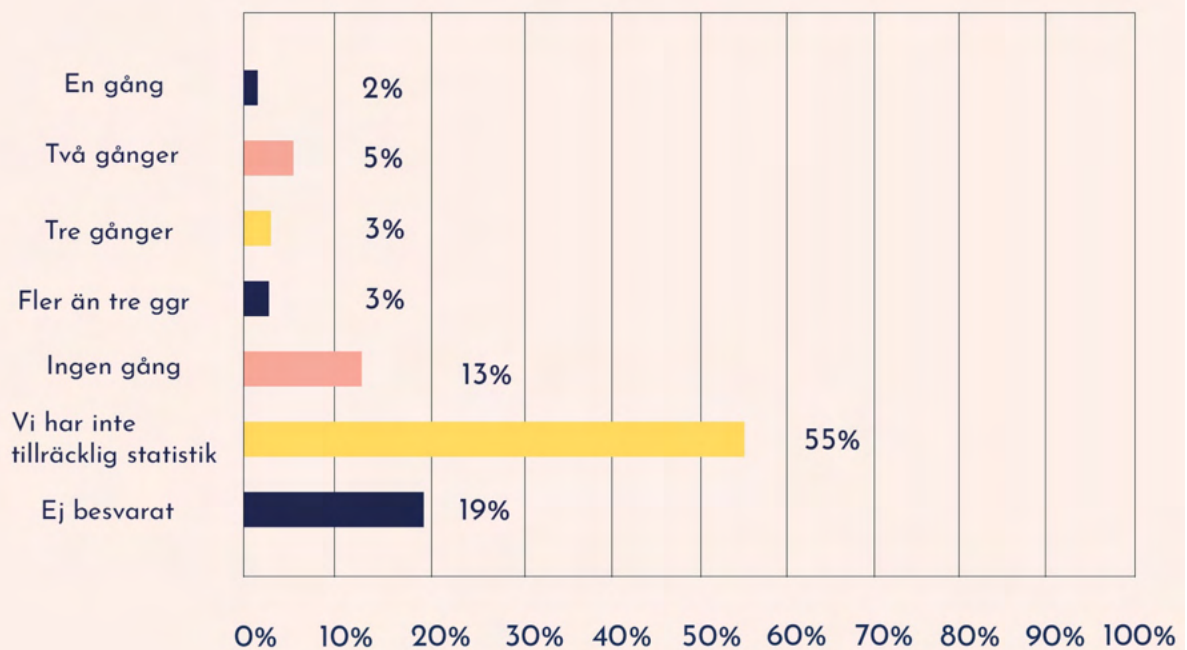
I 71 % av kommunerna får eleverna uppleva scenkonst minst en gång under sin mellanstadietid.

F8: Hur många gånger under högstadietiden (skolår 7-9) får eleverna i din kommun uppleva scenkonst?

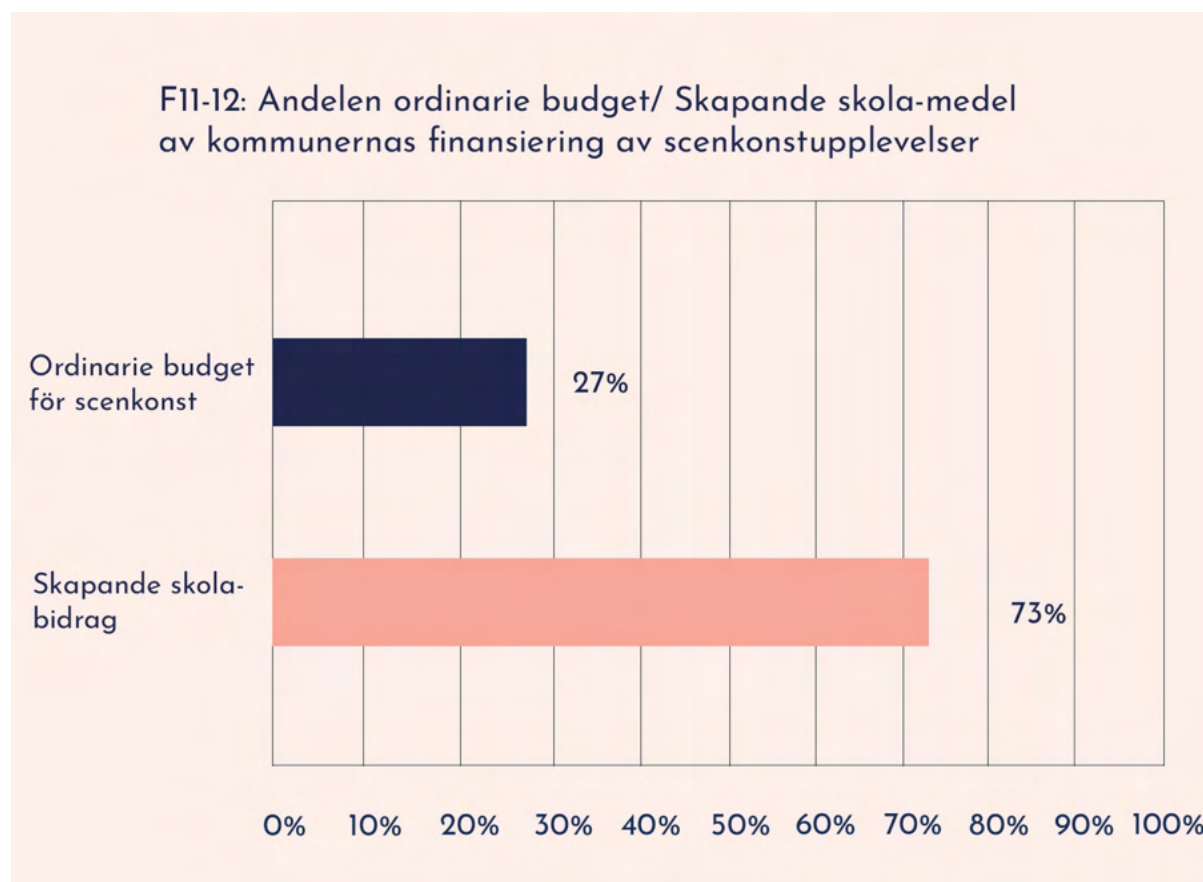
Även för högstadiet är det 71 % av kommunerna som kontinuerligt erbjuder sina elever scenkonstupplevelser. Hur ofta de får scenkonst varierar mellan stadierna i grundskolan.

F9: Hur många gånger under gymnasietiden får eleverna i din kommun uppleva scenkonst?

Endast 13 % av kommunerna erbjuder kontinuerligt scenkonstupplevelser för sina gymnasieelever.

5.2.3 Budget

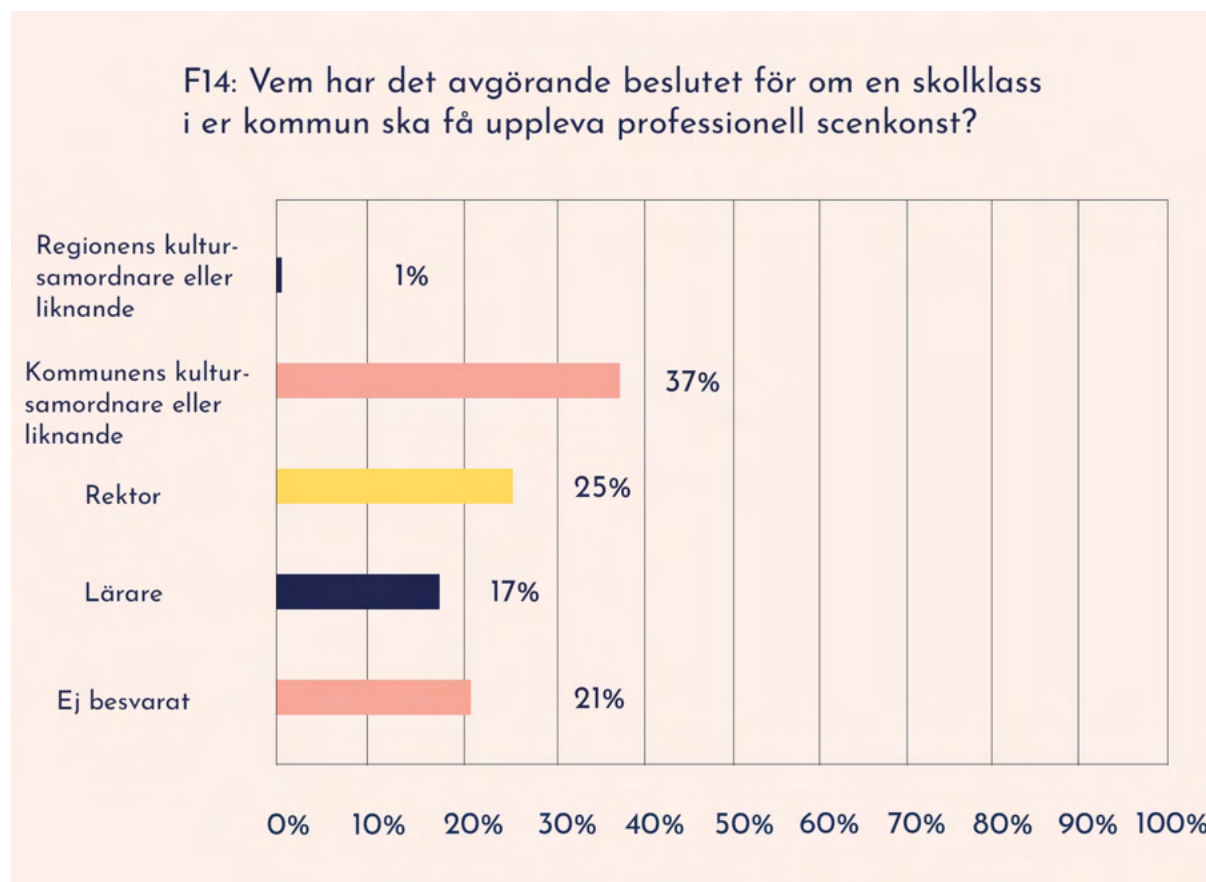

F11: 114 kommuner har angivit sin ordinarie budget för scenkonstupplevelser 2021.

Enkäten innehöll en fråga om budget och en om hur mycket Skapande skola-medel kommunen har beviljats. Flera kommuner besvarade inte frågan om Skapande skola medan andra angett en siffra som inte stämmer överens med Kulturrådets angivna uppgifter. Det är också tydligt att vissa av kommunernas svar inte särskiljer medel som används till scenkonst i skolan från andra kultursatsningar.

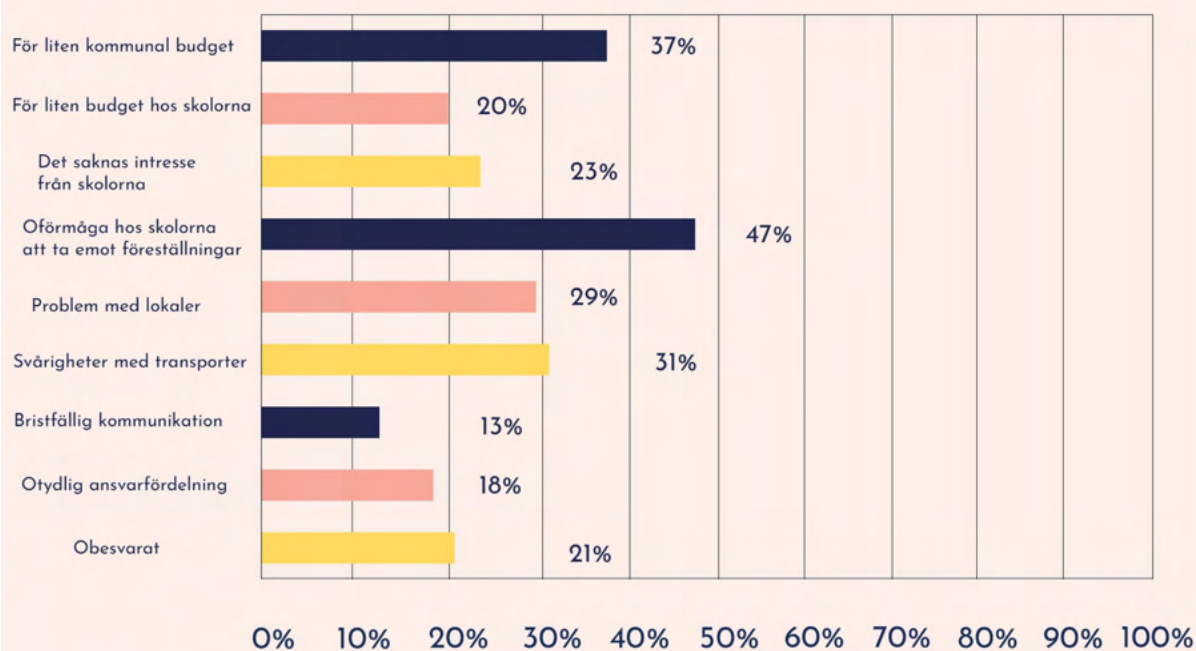
I en jämförelse mellan dessa 114 kommuners budget för scenkonst och det Skapande skola-bidrag de beviljats för samma år, enligt uppgifter från Kulturrådets hemsida, visar det sig att Skapande skola-medel sannolikt står för en mycket stor del, nästan tre fjärdedelar, av kommunernas medel till kultur i skolan.

5.2.4 Organisation

Vem som har det avgörande beslutet för om en skolklass ska få scenkonstupplevelser varierar stort mellan kommunerna.

**F15: Vad ser du för problem, eller områden som kan förbättras...?
(Svarande har kunnat fylla i flera alternativ)**

F15: På denna fråga har svarande kunnat ange flera svar. 47 % ser en oförmåga hos skolorna att ta emot föreställningar på grund av tidsbrist, schemakrockar, överbelastad personal eller liknande. 37 % anser att den kommunala budgeten är för liten.

5.2.5 Sammanställning av övriga kommentarer

F16: Vilken strukturell förändring skulle ge störst möjlighet att nå ut med scenkonst till barn och unga i din kommun, anser du?

Denna fråga hade inga svarsalternativ, utan erbjöd skriftligt svar. 107 skriftliga kommentarer mottogs i denna öppna fråga. 13 av 107 svarar att det fungerar bra i deras kommun utan att uppge några brister. 94 svar ger förslag på förbättringar. Här följer en sammanfattning av svaren samt några kommentarer direkt hämtade från kommunernas kultur-chefer/samordnare.

Samordning

Utökad samordning är ett behov som uttrycks av många. Framförallt påpekas behovet av (barn)kultursamordnare i kommunen, kulturombud i skolorna, eller liknande för att stärka organisationen kring distributionen av scenkonst (20 st). Det finns önskingar om att lätta bördan för skolan och utöka en kommunal respektive regional samverkan. Ett behov om stöd "uppifrån" uttrycks på olika sätt, men många nämner också en explicit önskan om central (statlig) hjälp.

Ett officiellt beslut och dokument kring hur vi som kommun ska jobba med kultur i skolan inkl. ansvarsfördelning. En rimlig budget som uppräknas årligen (nuvarande budget har inte förändrats på 17 år). En samordnare med rimlig arbetsomfattning om minst 70 %.

Det skulle underlätta om skolan och kulturkontoret (vi är ju båda kommunen) hittade ett bättre arbetssätt för att nå ut med kulturen till alla elever. Vi skulle behöva samordna oss kring transporter och kostnaderna av densamma. Vi behöver även vara överens om vikten av kultur i skolan. Även om det inte finns en uttalad ovillighet så är kulturen som oftast inte prioriterad. Det är ju en fråga om resurser då det kostar både tid och pengar för samordning.

Vi har generellt ett väl organiserat arbete sen många år, med en barnkultursamordnare och utnämnda kulturombud på skolorna som samarbetar. Jag skulle nog ändå säga att samordnarfunktionen är jätteviktig - i jämförelse med hur jag ser att andra kommuner har det så fungerar det väldigt bra för oss i och med att en ansvarar för allt praktiskt så att skolor slipper det, de kan bara komma och delta.

Kulturgaranti

Efterfrågan av en obligatorisk kommunal kulturgaranti och målformuleringar som inkluderar alla barn (även friskolor och förskolor) är stor. Synen på kulturens vikt är hotad, menar flera, och detta behöver åtgärdas med hjälp av incitament (Skolverket nämns) och kunskapshöjande. Ett motstånd från skolans håll att ta emot föreställningar anges av en del, ibland utifrån en insikt om alltför stor arbetsbörda i skolan.

Som jag skrev ovan; det behöver komma uppifrån. Om Skolverket pekar på vikten av kultur i skolan hade det blivit mindre tungt att driva de här frågorna.

En kulturgaranti och ett mer långvarigt bidrag. Det är administrativt tungt att söka Skapande skola-medel och något som lagts på redan arbetstyngda verksamheter. Sedan behöver skolan få incitament från Skolverket att kultur ska vara obligatoriskt i skolan. Att alla någon gång ska ha fått möta scenkonst under sin skolgång. Har själv tre barn som har fått en ojämn fördelning beroende på vilket intresse läraren har haft för kultur.

Budget och transporter

En dryg tredjedel av de kommuner som kommenterar (37st) anger att budgeten eller ekonomin bör förbättras. I vissa fall handlar det om att öronmärka pengar för inköp av föreställningar, i andra fall handlar det om att ha råd med transporter. Problem med transporter uttrycks av flera (11 st). Detta gäller särskilt för kommuner där eleverna behöver resa långa sträckor för att uppleva föreställningar. Ett bidrag för transporter efterfrågas liksom en stärkt samordning kring detta. Några (5 st) säger explicit att de skulle behöva hjälp med centrala medel eller regionala subventioner (även om det skulle kunna räknas in i fler kommentarer om önskad högre budget).

Öronmärk pengar. Information till förvaltningschefer. Tror inte de har tillräcklig kunskap.

Lokaler

Många uttrycker att det saknas lämpliga lokaler, vilket också nämns i samband med problemet kring transporter. Eftersom många kommuner inte har lokaler anpassade för scenkonst så tvingas skolor anordna busstransport till föreställningar på annan ort. Vissa kommuner klarar inte alltid kostnaderna. Både bättre lokaler och bättre transportlösningar efterfrågas i hög utsträckning.

Att få hjälp med kostnadsfria lokaler i [namn på kommun]. Det är fel att elevernas kulturgaranti ska gå till att betala dyra lokaler. Politiker räknar med att avsatta medel i kulturgarantin går till eleverna. T.ex [namn på kommunens teaterlokal] kostar 17 000kr/dag. Skolors idrottshallar är bokade till föreningar kvällstid och scener behöver stå uppsatta i en till två veckor.

Bra lokaler som fungerar för scenkonst, vid nybyggnation av skolor. Mer fortbildning till lärare om vikten av kultur i skolan som metod för lärande. Ökade medel för kultur överlag, och avsatt tid för skolans kulturombud för att boka, fixa logistik m m.

6. Scenkonstdistributionen i storstäderna

De tre storstäderna (kommunerna) Stockholm, Göteborg och Malmö innefattar tillsammans 1 902 556 invånare vilket motsvarar 18 % av Sveriges befolkning enligt Statistikmyndigheten. Skolkollen visar att det totala antalet elever inom förskolan, grundskola och gymnasium i de tre storstadskommunerna uppgår till 391 566 elever. Samtidigt finns ett stort antal av Sveriges scenkonstinstitutioner, fria teater- och dansgrupper och fria scenkonstnärer i de tre storstäderna. Många av dessa har egen scen och det finns tillgång till gästspelsscener i storstäderna. Närheten och tillgången till dessa scener är för många elever påtagligt större än för elever som bor i mindre städer eller på landsbygden. Vilken betydelse har detta i de tre storstadskommunernas sätt att organisera tillgången till scenkonst för sina elever under skoltid?

Sammanfattningsvis kan man säga att Stockholm, Göteborg och Malmö använder likartade digitala verktyg (*Kulan*, *KuBo* och *Kulturell allemansrätt*) för att koppla ihop kulturlivet med skolan. Verktygen är egentligen traditionella utbudskataloger fast i digital form och de listar alla kultur- och konstformer samt workshops, lektioner och olika former av konstnärsbesök.

Det fria kulturlivet är prioriterat i utbudet även om städernas institutionella kulturliv i olika former innefattas.

Ansvar för att boka t ex scenkonst ligger i stor utsträckning på de enskilda skolorna. Man kan se det som att de digitala verktygen försöker "matcha" utbudet med skolornas eventuella behov, men förutom att i olika grad ekonomiskt subventionera utbudet görs få aktiva ansträngningar att koppla samman kulturlivet med skolorna. Systemen är i det avseendet "reaktiva" i motsats till ett mer proaktivt förhållningssätt. Skolorna lämnas att själva boka kulturupplevelser i mån av tid, förmåga och ekonomiska resurser.

Statistiskt är det svårt att se hur många barn som faktiskt får tillgång till kulturupplevelser per år eftersom måluppfyllelsen ofta mäts per skola och sällan per skolklass, som i Stockholms stad. Eller också befinner man sig, som i Göteborg, i en omstruktureringsfas och kan inte redovisa någon aktuell statistik. Malmö stads uppföljning ger en tydligare bild av vilka barn som får tillgång till kulturupplevelser.

Sammanfattningsvis kan det sägas vara svårt att se att närheten och tillgången till det stora utbudet av scenkonstinstitutioner, fria teater- och dansgrupper och fria scenkonstnärer i de tre storstäderna faktiskt också innebär att fler barn får se fler professionella scenkonstföreställningar eller får uppleva mer kultur.

Här följer en sammanfattande beskrivning av hur det ser ut i Stockholm, Göteborg och Malmö.

6.1 Stockholms stad

6.1.1 Organisation

Inom Stockholms stad används verktyget *Kulan* för att nå ut med kulturupplevelser till barn och unga. Genom Kulans digitala utbudskatalog kan Stockholms kommunala och fristående skolor och förskolor boka in upplevelser från kulturformerna cirkus, dans, design, film, konst & bild, litteratur & berättande, musik, musikdramatik och teater. Kulturförvaltningen gör urvalet till katalogen tillsammans med Kulans referensgrupp som består av personer med erfarenhet och kompetens inom flera konstområden samt förskola och skola.

Utvalda kulturaktiviteter i Kulans utbud har ett lägre pris tack vare Kulanpremien. Kulanpremien ska samtidigt vara en kvalitetsstämpel som gör det lättare att hitta aktiviteter med hög kvalitet eftersom urvalet görs i samråd med referensgruppen. Kulanpremien ger 50 kronor rabatt per barn på ordinarie biljettpris eller 50 procent rabatt på kostnaden vid bokning av aktivitet till skolan eller förskolan.

Kulanpremien omfattar stadens fria kulturliv och inte stadens institutioner. Kulan drivs gemensamt av utbildningsförvaltningen, kulturförvaltningen och de tretton stadsdelsförvaltningarna. Detta förklarar en kulturpolitisk utredare på Stockholm stad och beskriver vidare ansvarsfördelningen:

Kulturförvaltningen ansvarar för att det finns ett utbud,
stadsdelsförvaltningarna ansvarar för kultur i förskolan och
utbildningsförvaltningen för kultur i grund och gymnasieskola.

Denne beskriver att en styrgrupp av chefer och verksamhetsledare från respektive förvaltningsområde genomför ett strukturerat samarbete för att nå målen. En arbetsgrupp med handläggare från de olika förvaltningarna utför det operativa arbetet.

Tidigare var kulturpengen öronmärkt i skolornas budget men är nu sen en tid tillbaka inbakad i stadens totala skolpeng. Det innebär att hur mycket kultur, och vilken kultur, eleverna får ta del av bestäms lokalt av respektive skola. Detta blir därför en prioriteringsfråga som varierar från skola till skola, enligt Kulans hemsida.

6.1.2 Mål

I Kulturförvaltningens verksamhetsberättelse 2020 hänvisar författarna till *Kultur i Ögonhöjd*, ett program för barn och ungdomskultur i Stockholms stad.

Avdelningarna har enhetsmål där två av de fem målen i *Kultur i ögonhöjd* ligger i fokus:

1. Alla barn och unga i Stockholm har god och likvärdig tillgång till professionella kulturupplevelser.
2. Kultur, estetik och eget skapande är en integrerad del i lärandet.

Författarna hävdar att ovanstående punkter uppfylls helt.

Däremot finns det inga konkret formulerade specifika kvantitativa mål gällande barn och ungas möjligheter att ta del av just scenkonst, varken i skolan eller på fritiden. Detta bekräftas i samtal med kulturutredaren samt koordinatör på kulturstödsenheten.

6.1.3 Statistik

I verksamhetsberättelsen för kulturförvaltningen 2020 står det:

Totalt har 80 500 kulturbesök genomförts under 2020, en minskning jämfört med 2019 då utfallet var 120 700 besök. 85 procent av stadens kommunala grundskolor har genomfört kulturbesök med Kulanpremien och Kulanfonden under 2020, vilket är över förväntat resultat.

Vidare går det att läsa att:

Enligt Skolenkäten på grundskolan så har 65 % svarat positivt på frågan om de fått ta del av kulturupplevelser i skolan. Betydligt högre andel är positiva bland elever på lågstadiet (78 %) jämfört med högstadiets (51 %). Detta ligger i linje med den statistik som Kulan ger, att yngre barn i större utsträckning får ta del av kultur på skoltid.

Kulturförvaltningen beskriver också att de kan se att ju högre upp i åldrarna man kommer, i desto lägre utsträckning tar man del av Kulanpremien. Vidare skriver man i avsnittet *Analys*:

Vissa stadsdelsområden har en högre andel bokade premier där kultursekreterarens roll har en stor betydelse. Genom ökad samverkan med skolan och förskolan strävar kulturförvaltningen efter att uppnå en jämlik och jämställd fördelning över staden.

I möte med representanter för Stockholms stad förklaras det att i vissa stadsdelar finns en tjänsteperson som har ett samordningsansvar för kultur i förskolan, andra har en kultursekreterare på heltid och i ytterligare andra stadsdelar ligger ansvaret på förskole-enheten.

Statistiken som förs är tvådelad. Den ena visar hur många skolor som bokat möten (kulturupplevelser) mellan eleverna och det fria kulturlivet genom Kulan. I Kulan inkluderas emellertid många olika kulturformer, och scenkonstupplevelser mäts inte specifikt.

Den andra delen är en enkät från SLK/Stadsledningskontoret utifrån ett brukarperspektiv där barn och unga får skatta sin nöjdhet när det kommer till kulturupplevelser. På grundskolan besvaras den av årskurs 5 och 8, där svarar eleven själv. På förskolenivå besvaras den av elevernas föräldrar.

Det finns alltså ingen samlad statistik över barns och ungas scenkonstupplevelser från det fria kulturlivet och stadens institutioner. Statistik över vilka barn eller klasser som har fått, och vilka som inte fått, uppleva just scenkonst 2020 finns inte. De siffror som nämns utgår från skolor, och inte klasser. Detta skulle i praktiken kunna innebära att bara en av klasserna i varje kommunal skola av de 85% som nämns har genomfört ett kulturbesök med Kulan-premien. Statistiken är därför, som de själva medger, inte heltäckande och säger inget om hur många elever som faktiskt tagit del av till exempel scenkonst.

6.2 Göteborgs stad

6.2.1 Organisation

Fram till 2021 var Göteborgs stad geografiskt indelad i stadsdelsförvaltningar och nämnder. Idag har staden istället ett mer centraliserat system där olika fackförvaltningar ansvarar för olika frågor. Vissa kulturfrågor ligger hos kulturförvaltningen, men grundskoleförvaltningen ansvarar för scenkonst för barn och unga i skolan. Sedan våren 2021 använder staden den digitala plattformen KuBo, som är ett samarbete mellan kulturförvaltningen, grundskoleförvaltningen och förskoleförvaltningen i Göteborgs Stad.

Detta beskriver representanter för kulturverksamheten i staden som vidare uppger att det gjordes en kartläggning av barns kulturupplevelser i Göteborgs stad åren 2016-2017. Denna kartläggning bekräftade en ojämlig tillgång. De beskriver att staden har ett tvådelat uppdrag: att förmedla kultur och jämna ut skillnaderna. De stadsdelar/skolor som i lägre utsträckning bokar kulturupplevelser kan ges möjlighet att boka i förhand. Syftet med plattformen KuBo är alltså att skapa en jämlig tillgång till kultur för barn och unga i staden. Utbudet ska bli mer varierat och det ska bli en större geografisk spridning i vilka som tar del av utbudet.

KuBo är Göteborgs stads verktyg i arbetet för att alla Göteborgs barn och unga under sin tid i förskola och skola ska ha goda och likvärdiga möjligheter att ta del av konst och kultur. Föreställningar, konstnärliga verk och konstupplevelser som är godkända för stadens utjämningsbidrag är grunden för KuBos program. Via plattformen kan skolor boka in kulturbesök och upplevelser. Staden har alltså gjort ett urval av föreställningar och grupper för att göra det organisatoriskt lättare för skolor att boka in kulturupplevelser.

På KuBos hemsida skriver man:

Allt utbud är kostnadsfritt för Göteborgs kommunala förskolor och grundskolor. För fristående grundskolor, förskolor och gymnasier är lektioner på museer och konsthall kostnadsfritt. Övriga evenemang är subventionerade.

6.2.2 Mål

Göteborgs stads kulturprogramms mål för barns och ungas rättigheter till konst och kultur, Barn- och ungekulturplanen, går i linje med de nationella kulturpolitiska målen och en mer jämlik fördelning av kulturutbudet och resurser för barn och unga betonas. Det står bland annat att barn och unga har rätt "att ta del av konst och kultur" och att staden därför (bland annat) ska:

- erbjuda alla barn och unga att ta del av konst och kultur,
- låta barn och unga påverka kulturutbudet och
- bejaka att barn och unga har sina egna upplevelser av konst och kultur.

Denna information fås genom e-post från en av stadens kulturkonsulenter. På frågan om det finns några konkreta mätbara mål för barn och ungas scenkonstupplevelser svaras att det har funnits ett mål att barnen ska få ett skolbiobesök, ett scenkonstbesök och ett museum/biblioteksbesök per år, men att det har tagits bort. Mål för scenkonst-upplevelser i skolan hamnar på skolförvaltningen. Samtidigt uttrycks en stark önskan efter utvecklat samarbete mellan kulturområdet och skolområdet, där det strategiska arbetet behöver "sätta sig".

6.2.3 Statistik

Göteborgs Stad befinner sig i en omstrukturering när det gäller kulturupplevelser riktade mot barn och unga. I och med nästa barn- och ungdokumentplan kommer det att bli lättare att sätta upp mätbara mål eftersom 2021 blir första året som statistik samlas in med det nya systemet. Sedan tidigare finns det statistik som visar vilka barn som tagit del av scenkonstupplevelser, men i och med omstruktureringen finns det ingen aktuell statistik på området. Representanterna förklarar vidare att pandemin har gjort att arbetet med barn- och ungdokumentplanen för åren 2020 - 2023 har gått långsamt.

6.3 Malmö

6.3.1 Organisation

Malmö Stad uppger via e-post att:

Vad gäller barns och ungas förskoletid och skoltid arbetar kulturförvaltningen långsiktigt och kontinuerligt med att samordna utbudet från de olika verksamheter som kulturförvaltningen ansvarar för. Ett arbete pågår för att samlat nå ut med detta utbud till Malmös barn och unga oavsett ålder eller vilken skola barnet går på.

De uppger vidare att det finns samverkansstrukturer mellan kulturförvaltningen och de tre skolförvaltningarna, bland annat en styrgrupp för det de kallar för *Kulturella allemansrätt på skoltid*.

Evenemangssystemet *Kulturell allemansrätt för barn och unga i Malmö* är kulturförvaltningens verktyg i arbetet för att alla Malmös barn och unga under sin tid i förskola och skola ska ha goda och likvärdiga möjligheter att ta del av kulturupplevelser.

Staden finansierar föreställningarna, och gör utbudet kostnadsfritt för Malmös kommunala och fristående förskolor, grundskolor och gymnasieskolor och utbudet riktas jämnt över staden. Eventuella transporter till och från föreställningar är kostnadsfri för skolorna.

I möte med ASSITEJ berättar representanter från Malmö stad att gymnasiet inkluderas i basutbudet, vilket inte är självklart överallt utifrån vad ASSITEJ har erfarenhet i många andra sammanhang.

6.3.2 Mål

I Malmö kulturnämnds mål för 2020, som planeringssekreteraren hänvisar till, skriver man att "Alla Malmös barn och unga ska såväl under skoltid som på sin fritid ha goda och likvärdiga möjligheter att påverka, ta del av och själva skapa kulturupplevelser."

Representanterna uppger vidare att det tidigare funnits ett mål om att alla barn i alla årskurser ska få uppleva en åtminstone en scenkonstföreställning per år, men när målet inte uppfyllts ställer man nu om till att nå ut till fler, dvs att alla barn och unga garanterat ska få uppleva scenkonst vid vissa tillfällen. Målgrupperna idag är 4-åringar, årskurs 2, 4, 5, 6 och 8.

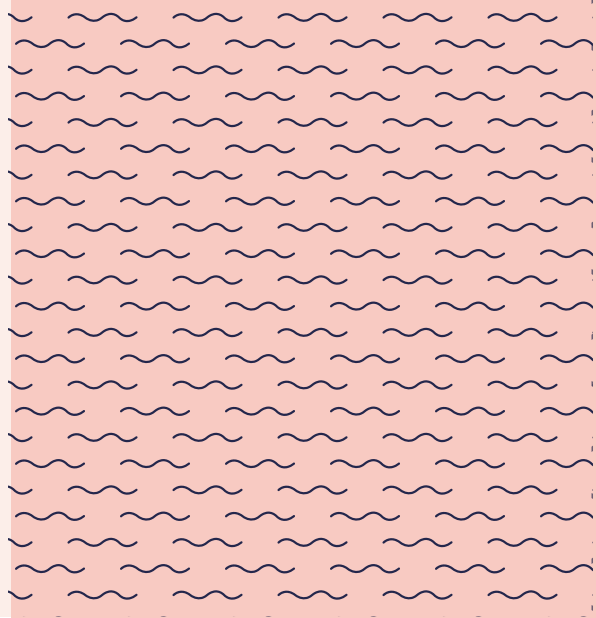
6.3.3 Statistik

Mål och åtaganden följs varje år upp genom årsanalys. Som delar i analysen finns indikatorer kopplade till respektive mål. Kulturförvaltningen har ett gemensamt system för hantering av utbud riktat till förskola, grundskola och gymnasium. Systemet hanterar information, fördelning och bokning av utbudet, och är kopplat till stadens elevdatabas vilket möjliggör uppföljning av vilka förskolor och skolor som deltar och vilka som inte deltar, förklarar planeringssekreteraren.

I årsanalysen står det att det totala deltagandet under läsåret 2018/2019 utgjordes av 95 221 elever, vilket hade kunnat innebära att varje barn hade deltagit minst en gång. Vid närmare granskning av statistiken visas dock att samma förskola eller skola tagit del flera gånger. I själva verket har endast 64 % av grundskolorna tagit del av utbudet för scenkonstupplevelser. Gymnasieeleverna fick inte uppleva scenkonst inom ramen för systemet detta läsår. De fick istället gå på skolbio och besöka muséer. Statistiksammanställning visar alla de kulturformer som kulturförvaltningens institutioner och verksamheter erbjuder, inkluderat barnkulturenhetens inköp från det fria kulturlivet.

Scenkonstdistributionen i Norge och Danmark

” För kommuner och skolor i Norge är det kostnadsfritt att boka föreställningar och andra kulturerfvelser genom Scenekunstbruket och DKS. Subventionen för att se och boka scenkonst för barn och unga är med andra ord 100 %.

7. Scenkonstdistributionen i Norge och Danmark

I följande del av rapporten beskrivs våra grannländers distribution av scenkonst till barn och unga i skolan och hur länderna följer upp verksamheten. Både Norge och Danmark har nationellt enhetliga system för att distribuera, och därmed säkra, att alla skolelever får möta professionell konst och kultur, och mer specifikt scenkonst, i skolan. I båda länderna inkluderas gymnasieeleverna i systemen.

De system man har valt i Norge och Danmark skiljer sig lite åt, men båda bygger på statliga initiativ där förvaltningsnivåerna samarbetar för att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen. Båda länderna har statliga aktörer som svarar för samordning och subventioner för distribution av scenkonst för barn och unga. I Norge är det *Den kulturelle skolesekken* och *Scenekunstbruket* och i Danmark *Teatercentrum*. Staten tar alltså både i Norge och Danmark ett stort ansvar och ser till att det finns ett nationellt enhetligt system som är effektivt och har hög måluppfyllelse.

I olika grad underlättar man också turnéläggning och förenklar för producenter att nå ut med sina föreställningar samtidigt som arrangörer på olika sätt får hjälp att hitta föreställningar som passar deras behov. Dessutom finns ekonomiska incitament och stöd som ger skolor bättre möjlighet att köpa in föreställningar.

Båda länderna har förutom statliga subventionssystem valt att skapa resurs- eller kompetenscenter (*Scenekunstbruket* respektive *Teatercentrum*) som, förutom att svara för eller underlätta själva distributionen av scenkonst, också arbetar med kompetensutveckling och nätverksbyggande. Samtidigt utgör dessa en länk mellan producenter och arrangörer.

I både Norge och Danmark samlar man centralt in statistik som mäter uppfyllelsen av de kulturpolitiska målen gällande barn och ungas tillgång till scenkonst i skolan.

Här följer en sammanfattande beskrivning av hur det ser ut i Norge respektive Danmark.

7.1 Norge

Norge är likt Sverige med geografiskt stora avstånd och tre nivåer i landets politiska system: stat, fylken (regioner) och kommuner.

I Norge organiseras elevers möjligheter till att möta professionella kulturupplevelser genom *Den Kulturelle Skolesekken* (DKS) som infördes 2001 för att säkerställa att alla barn och unga i Norge ska få professionella kulturupplevelser kontinuerligt under sin skoltid. På scenkonstområdet arbetar *Scenekunstbruket* inom ramen för DKS.

7.1.1 Den Kulturelle Skolesekken

Den kulturelle skolesekken (DKS) är en del av regeringens kulturpolitiska satsningar och ett samarbete mellan Kultur- och Utbildningsdepartementen samt Norges alla fylken och kommuner. Sedan 2001 får elever i grundskolan göra sig bekanta med och utveckla förståelse för professionella konst- och kulturuttryck och kulturupplevelser genom DKS. Numera har också gymnasiet blivit inlemmat. Utbudet ska vara av hög kvalitet och visa hela bredden av de sex kulturområdena: film, kulturarv, litteratur, musik, scenkonst och visuell konst. DKS verksamhet finansieras delvis av "spelmedel" från överskottet från *Norsk Tipping*. 2019 var den summan 285 miljoner NOK, enligt DKS hemsida.

2019 fick eleverna i den norska skolan i snitt 3,1 möten med konst och kultur genom DKS var. Detta skriver DKS i sin årsrapport för 2019.

7.1.2 Scenekunstbruket

Scenekunstbruket är Norges största och riksomfattande förmedlare av scenkonst för barn och unga i Norge och är samtidigt den största aktören inom DKS. Scenekunstbruket förvaltar ett arrangörsnätverk bestående av Norges alla regioner och kommuner med arrangörer bestående av allt från skolor till kulturhus.

Scenekunstbruket svarar för att barn och unga, oavsett bostadsort och bakgrund, får uppleva god scenkonst av hög kvalitet. Scenekunstbruket är en institution med nationellt uppdrag som bidrar till att utveckla scenkonst för en ung publik och omfattar scenkonstfältets alla områden.

Scenekunstbrukets förmedlingsverksamhet sammanställer en repertoar som erbjuds arrangörer runt om i landet. Urvalet görs av ett konstnärligt råd bestående av personer med kunskap och erfarenhet inom scenkonstområdet. Vid urvalet läggs vikt vid konstnärlig kvalitet samt att repertoaren ska uppvisa en mångfald av uttrycksformer och format.

Scenekunstbrukets arbetsuppgifter inom ramen för denna verksamhet är:

- Bidra till yrkesmässig utveckling av scenkonsten genom seminarier och samarbeten och festivalen *Showbox*.
- Arbeta med publik och konstnärlig utveckling tillsammans med andra organisationer.
- Utgöra en central aktör på scenkonstområdet inom Den kulturelle skolesekken.
- Bidra till kompetenshöjning genom samarbete med institutioner för högre utbildning.
- Sammanställa och förvalta repertoar med bred konstnärlig profil genom goda kvalitetsutvärderingar.
- Bidra till att fler barn och unga får uppleva scenkonst genom subventionsbidrag till arrangörer.
- Arbeta politiskt för att främja arbetsvillkor och utveckling av scenkonstområdet.

Scenekunstbruket är med andra ord ett nationellt resurscenter för scenkonst för barn och unga i Norge. Man använder sig av de existerande förvaltningsnivåerna samtidigt som Scenekunstbruket med sin översikt kan koordinera och tillgängliggöra scenkonst för arrangörerna ute i regionerna. Regionerna och Scenekunstbruket lägger turnéer för de fria grupperna som får en färdig turnéplan att följa.

I Norge står stat och regioner för finansiering dels genom överskott från "spelmedel" och dels genom skattepengar. För kommuner och skolor i Norge är det kostnadsfritt att boka föreställningar och andra kulturupplevelser genom Scenekunstbruket och DKS. Subventionen för att se och boka scenkonst för barn och unga är med andra ord 100 %.

Med Den kulturelle skolesekken samt regionernas och Scenekunstbrukets verksamhet fick ca 500 000 av totalt 823 000 elever uppleva professionell scenkonst i skolan under 2019. Under 2018 var den siffran ca 600 000. Detta enligt verksamhetsledare och facklig rådgivare på Scenekunstbruket. Det innebär att norska elever får se ca nio föreställningar under sin skoltid, inklusive gymnasiet.

7.2 Danmark

Danmark skiljer sig från Sverige i det att där inte finns några regioner. Allt som beslutas och administreras i landet sker mellan två nivåer: staten och kommunerna. Politiskt råder det stor enighet kring målet att alla barn och unga ska få uppleva en scenkonstföreställning per år, berättar verksamhetsledaren för Teatercentrum.

7.2.1 Teatercentrum

Teatercentrum är Danmarks officiella kompetenscenter för distribution och förmedling av scenkonst för barn och unga. Teatercentrum är en självständig institution som sorterar under Kulturministeriet, motsvarande kulturdepartementet.

Teatercentrum arbetar aktivt för utbyggnad och utveckling av strukturer som säkrar tillgången av scenkonst för barn och unga genom:

- Arrangemang av seminarier och workshops för arrangörer och konstnärliga utövare.
- Arrangemang den årliga Aprilfestivalen vilken fungerar som ett nationellt showcase.
- Att skapa möjligheter för kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte i nätverk med utövare och arrangörer.
- Förankringsarbete i kommuner.
- Förmedling av kunskap och information om scenkonst för barn och unga genom Handbok för arrangörer, *Den Røde Brochure* (utbudskatalog) och *Teateravisen*.

Dessutom erbjuder Teatercentrum rådgivning för kommuner och enskilda arrangörer, vägledning i bokningsfrågor och upplysning i allmänhet om scenkonst för barn och unga. Detta återges på Teatercentrums hemsida.

I Danmark använder man två verktyg för att distribuera scenkonst för barn och unga, *Refusionsordningen* och *Formidlingsordningen* som vänder sig till skolans alla stadier inklusive gymnasiet.

7.2.2 Refusionsordningen

Professionella teater- och dansgrupper kan ansöka om att få en uppsökande föreställning godkänd för subvention genom Refusionsordningen. Vid köp av godkända föreställningar får kommunerna därigenom 50 % av priset subventionerat på köpta föreställningar för barn och unga. Syftet med Refusionsordningen är att ge kommuner incitament till att köpa godkända föreställningar för att möjliggöra visning av föreställningar av hög konstnärlig kvalitet över hela landet. Det är Staten Kunstfonds projektråd för scenkonst som utvärderar ansökningar och fattar beslut om vilka produktioner som godkänns för subvention.

För både Refusionsordningen och Formidlingstilskuddet (se nedan) gäller att produktioner som har mottagit produktionsstöd från Statens Kunstråd automatiskt är godkända för subvention.

7.2.3 Formidlingstilskuddet

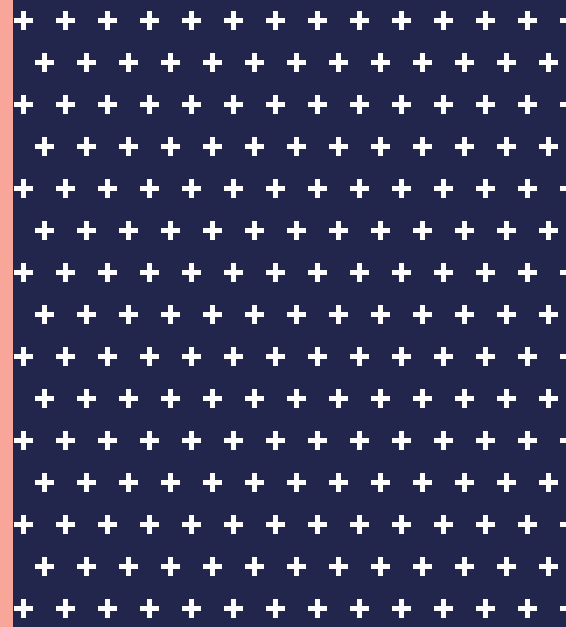
Formidlingstilskuddet ger teaterföreningar, kulturhus och andra arrangörer möjlighet att erbjuda publiken rabatt på teaterbiljetter vid offentliga föreställningar.

Till skillnad från i Norge turnéläggs föreställningar av scenkonstproducenterna själva. Den årliga *Aprilfestivalen* utgör det största "showcaset" för scenkonst för barn och unga och är en viktig mötesplats för producenter och arrangörer. I Danmark möjliggör de båda subventionerna att ca 800 000 barn och unga möter scenkonst varje år och den årliga kostnaden för de statliga subventionerna uppgår till ca 150 miljoner DKK per år.

Verksamhetsledaren för Teatercentrum berättar vidare att det finns några kommuner som bokar föreställningar i lägre utsträckning. På uppdrag av staten ger Teatercentrum tillsammans med *Dansehallerne* och *Levende musik i skolen* särskilt stöd till dessa kommuner i form av så kallade *Kulturpakker* ("Kulturpaket"). Alla elever i kulturpakke-kommunerna får 3 konstupplevelser per år (teaterföreställning, dansföreställning/workshop eller konsert).

Slutsatser och förslag på politiska åtgärder

” Barns och ungas lika rätt till scenkonstupplevelser uppfylls inte idag. Därför anser ASSITEJ att det är av största vikt att regeringen tillsätter en utredning för att säkerställa barn och ungas lika rätt till återkommande scenkonstupplevelser i skolan.

Rapportens avslutande del innehåller ASSITEJ Sveriges samlade slutsatser, bedömningar och förslag på politiska åtgärder för att säkra alla barns lika rätt till scenkonstupplevelser i skolan.

8. ASSITEJs slutsatser och bedömningar

Syftet med denna rapport är att bidra till lösningar för att säkra alla barns lika rätt till scenkonstupplevelser i skolan, genom att undersöka barn och ungas tillgång till scenkonst i skolan (förskola, grundskola och gymnasiet) i relation till uppsatta politiska mål.

Den övergripande slutsatsen är tydlig: Dagens kulturpolitik säkerställer inte alla barn och ungas rätt till kultur, trots att de är den enda målgrupp som lyfts fram i de nationella kulturpolitiska målen.

ASSITEJ Sverige ser att:

Ojämligheten i landet är stor: många barn upplever sällan eller aldrig scenkonst under sin skolgång

Drygt en fjärdedel av kommunerna kan, eller vill inte visa att grundskoleeleverna får ta del av en enda scenkonstföreställning under skoltiden, enligt ASSITEJ Sveriges enkätundersökning. Bland de kommuner som erbjuder scenkonstupplevelser för sina elever varierar frekvensen brett, mellan en gång per stadium till mer än en gång per år. Endast 13 % av kommunerna erbjuder kontinuerliga scenkonstupplevelser för sina gymnasieelever. Regionerna, i sin tur, har svag överblick över hur, när och i hur hög utsträckning som scenkonsten når barn och unga. 57 % av Sveriges regioner vet inte om/hur ofta eleverna i deras region får uppleva scenkonst i skolan.

Sverige saknar ett nationellt enhetligt distributionssystem

Idag finns det lika många distributionsmodeller som det finns regioner. Endast två av landets 21 regioner har system som säkerställer alla barns rätt till kultur, erfar ASSITEJ. Förutsättningarna för att nå målen är olika då kommuner och regioner lämnas arbeta utan samordnad struktur. Detta gör organisationen rörig, kunskapen bristfällig och användandet av resurser ineffektivt.

Nationellt övergripande statistik som följer upp målen saknas

Idag prioriterar inte staten statistik som synliggör måluppfyllelsen när det gäller barn och ungas rätt till kulturupplevelser i skolan. Sedan Myndigheten för Kulturanalys bildades 2011 har inte en enda rapport gjorts som utvärderar hur den svenska kulturpolitiken "särskilt uppmärksammar barns och ungas rätt till kultur" utifrån skolan som arena.

Det saknas styrande direktiv om barn och ungas rätt till kultur i förhandlingarna inom Samverkansmodellen

I delegationsordningen mellan stat, region och kommun har man tappat barn och unga som särskilt prioriterad målgrupp. Målgruppen nämns inte i statens prioriteringsgrunder till regionerna.

Skapande skola försvårar måluppfyllelsen för barn och ungas lika rätt

Skapande skola har i praktiken bidragit till:

- Ojämlighet. Det är endast eleverna i de kommuner som har resurser att söka bidrag, eller som har engagerade tjänstepersoner eller lärare, som får ta del.
- Kortsiktighet. Skapande skola-medlen söks som projekt av skolornas huvudmän för ett år i taget vilket leder till kortsiktighet för alla parter: Skolorna får svar i maj för verksamhet som planeras till hösten samma år. Detta leder i sin tur till kortsiktig planering för scenkonstproducenter.
- Besparingar av ordinarie finansiering för scenkonstupplevelser. ASSITEJs enkät visar att av de sammanlagda ekonomiska medlen för ordinarie scenkonstbudget för barn och unga och Skapande skola-medel utgörs 73 % av Skapande skola-medel. Detta trots att bidraget är tänkt att tjänstgöra som pedagogiskt komplement och inte till att ersätta ordinarie budget för föreställningar.
- Pedagogiserande av scenkonsten. Många kommuner har endast Skapande skola-medel att tillgå. Våra medlemmar vittnar om att allt fler producenter anpassar sitt arbete genom att addera pedagogiska moment, så att kommunerna ska kunna köpa deras produktioner utifrån Skapande skolas kriterier. Vi ser att det leder till en förskjutning av repertoar och arbetsmetoder, som på sikt riskerar att inskränka konstens egenvärde.

Principen om armlängds avstånd används som ursäkt för att inte sätta kvantitativa mål

Under rapportarbetet har vi ofta hört att "politiken inte ska detaljstyra utan enbart ange inriktningar och övergripande mål" som ett argument mot vårt förslag om kvantitativa mål för scenkonstupplevelser i skolan. Principen om att politiken ska hålla sig på armlängds avstånd från kulturen är en viktig aspekt. Däremot ser vi att principen tenderar att användas fel.

Så här skriver Bengt Jacobsson i *Kulturpolitik - styrning på avstånd* om principen:

Ingen kulturminister skulle säga att viss slags teater borde spelas på Dramaten eller att det är just någon speciell författare (snarare än några utpekade andra) som borde läsas av barn och unga. Vad som görs och hur det görs inom kulturfältet är typiskt inte föremål för politik. Frågor om konstnärlig kvalitet ligger bortom politiken, och där finns inga konflikter mellan partier och block. Konflikterna rör istället i hög grad frågor om distribution (entréavgifter på museer, spridning av konsten i landet och till olika befolkningsgrupper etc.) och frågor som gäller administrativa gränsdragningar: mellan offentligt och privat, mellan public service och reklamfinansierad verksamhet etc.

Jacobsson nämner här "distribution" och "spridning av konsten i landet" som ämnen som (till skillnad från tidigare nämnda uppgifter) faktiskt rör kulturpolitiken. Det är en mer aktiv kulturpolitik när det kommer till just distribution och "spridning av konsten i landet" ASSITEJ efterfrågar med denna rapport. Det är fullt rimligt att efterfråga kvantitativa mål för att barn och unga ska få scenkonstupplevelser kontinuerligt i skolan.

Det kommunala självstyret används som ursäkt för att inte sätta kvantitativa mål

Ett annat argument mot strukturella förändringar är att det kommunala självstyret hindrar stat och regioner från att besluta om konkreta mål som garanterar eleverna scenkonst i skolan. Det innebär att denna prioritering i maktstrukturerna gör statens mål tandlösa. ASSITEJ anser att det är orimligt att de stora medel som satsas för att skapa scenkonst för barn och unga av stat, regioner och kommuner inte fördelas rättvist. Kulturrådet bör ställa tydligare krav om måluppfyllelse i samband med godkännande av de regionala kulturplanerna.

Skolan saknar förutsättningar för ett effektivt mottagande av kulturopplevelser. Professionella kulturopplevelser bör vara en självklar del av skoltiden så som det står i läroplanen. Våra medlemmar vittnar om att scenkonst under skoltid ofta ses som en problematisk "schemabrytande aktivitet". ASSITEJ ser att många skolor saknar förutsättningar, och i vissa fall kunskap, för att kunna ta emot scenkonstföreställningar. Huruvida eleverna får det som de har rätt till eller ej, beror på om de har intresserade, engagerade och handlingskraftiga lärare eller rektorer.

Med fungerande strukturer där kultur och utbildning agerar mot gemensamma mål så kan kulturen bli en naturlig del av elevernas skoltid. I och med det skulle Sverige kunna utjämna de skillnader i kulturvanor som är kopplade till socioekonomisk bakgrund.

9. Våra förslag till åtgärder

Barns och ungas lika rätt till scenkonstupplevelser uppfylls inte idag. Därför anser ASSITEJ att det är av största vikt att regeringen tillsätter en utredning för att säkerställa barn och ungas lika rätt till återkommande scenkonstupplevelser i skolan.

ASSITEJ listar tre förslag på åtgärder för att säkra barns och ungas rätt till scenkonstupplevelser i skolan. Åtgärdsförslagen har förfinats och utvecklats under de två år vi drivit vårt kulturpolitiska arbete, efter insikter vi fått från enkätundersökningen och från möten och diskussioner med relevanta parter, såsom Scenekunstbruket i Norge och Teatercentrum i Danmark.

Åtgärd 1 - Inför en nationell modell för distribution och finansiering inom scenkonstområdet

Vi föreslår att det införs en ny statlig modell för finansiering och administration i distributionsledet där departementen för kultur och utbildning samverkar, så att alla barn garanteras scenkonst kontinuerligt under hela sin skoltid. Modellen ska göra det ekonomiskt attraktivt och administrativt enkelt för regioner, kommuner och skolor att boka in, förmedla och ta emot scenkonstproduktioner.

Åtgärd 2 - Inför ett nationellt kompetenscenter som arbetar strukturellt för att målen ska nås för alla barn i hela landet

Vi ser ett behov av ett kompetenscenter som, precis som i Norge och Danmark, arbetar operativt med att säkerställa en fungerande infrastruktur.

Sakkunniga vid kompetenscentret ska säkerställa kvaliteten i urvalet av produktioner som subventioneras av staten och skapa en enhetlig

repertoarkatalog där dessa presenteras. Detta skulle spara resurser för regioner, kommuner och producenter. En kontinuerlig dialog ska föras med kulturkonsultenterna i regionerna och kommunerna som också ska erbjudas kompetensutveckling.

Kompetenscentret ska stå för genomförande och uppföljning av målen samt arbeta för att turnéerna blir effektiva ur ett hållbarhetsperspektiv.

Åtgärd 3 - För kontinuerlig statistik som beskriver och analyserar måluppfyllelsen av scenkonst för barn och unga

Idag finns det ingen enhetlig utvärderingsform och statistik som analyserar måluppfyllelsen av de kulturpolitiska målen avseende scenkonst i skolan. Därför är det svårt att veta säkert vilka modeller som är effektiva och fungerar och vad som behöver utvecklas. Med en kontinuerlig kartläggning skulle vi kunna analysera i vilken grad och hur målen nås i olika regioner, kommuner och skolor för att på sikt säkerställa alla barn och ungdomars rätt till kultur.

10. Referenser

10.1 Tryckta och elektroniska källor

I förekommande ordning:

(3.1)

Kulturrådet (u.å.). *Kulturpolitiska mål*. <https://www.kulturradet.se/om-oss/sa-arbetar-vi/kulturpolitiska-mal/>

Hämtad: 18/02/2022

Myndigheten för kulturanalys (2020). *Kulturanalys 2020 - En lägesbedömning i relation till de kulturpolitiska målen*. Göteborg: Myndigheten för kulturanalys.

Citat 1 taget från s. 11

Citat 2 taget från s. 25

(3.2)

Unicef (u.å.). *Barnkonventionens ställning i Sverige*. <https://unicef.se/projekt/barnkonventionens-stallning-i-sverige>

Hämtad: 18/02/2022

Unicef (u.å.). *BARNKONVENTIONEN*. <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#hela-texten>

Hämtad: 18/02/2022

(3.3)

Skolverket (u.å.). *Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet*. <https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet>

Hämtad: 18/02/2022

(4.1.)

Regeringskansliet (u.å.). *Kulturdepartementet*. <https://www.regeringen.se/sveriges-regering/kulturdepartementet/>

Hämtad: 18/02/2022

(4.2)

Kulturrådet (u.å.). *Om Kultursamverkansmodellen*. <https://www.kulturradet.se/i-fokus/kultursamverkansmodellen/om-kultursamverkansmodellen/>

Hämtad: 18/02/2022

(4.3)

Kulturrådet 2. (u.å.). *Vår myndighet*. <https://www.kulturradet.se/om-oss/var-myndighet/>

Hämtad: 18/02/2022

Kulturrådet (2014). *Kvantitativ uppföljning av fria aktörer inom teater, musik och dans*. Stockholm: Kulturrådet.

Citat 1 taget från s. 6.

Citat 2 taget från s. 13

Kulturrådet (2018). *Kultursamverkansmodellen 2016-2017*. Stockholm: Kulturrådet

(4.4)

Myndigheten för kulturanalys (u.å.). *Om Kulturanalys*. <https://kulturanalys.se/om-kulturanalys/>

Hämtad: 18/02/2022

Myndigheten för kulturanalys. (2020). *Kulturanalys 2020 - En lägesbedömning i relation till de kulturpolitiska målen*. Göteborg: Myndigheten för kulturanalys.

Citat 1 taget från s. 49

Citat 2 taget från s. 50

Citat 3 taget från s. 80

Myndigheten för kulturanalys (2017). *Barn och ungas kulturaktiviteter - Kulturfakta 2017:5*. Göteborg: Myndigheten för kulturanalys

Myndigheten för kulturanalys (2021). *Kulturvanor i Sverige 2020 - Kulturfakta 2021:2*. Göteborg: Myndigheten för kulturanalys

(4.5)

Kulturrådet (2019). *Översyn av Skapande skola - en analys av bidragets utvecklingsbehov*. Stockholm: Kulturrådet

Citat 1 taget från s. 3

Myndigheten för kulturanalys/MYKA 1. (2020). *Kulturanalys 2020 - En lägesbedömning i relation till de kulturpolitiska målen*. Göteborg: Myndigheten för kulturanalys

Citat

1 taget från s. 55

(5.2.3)

Kulturrådet (2021). *Barn och unga - Skapande skola fördelning 2021*. <https://www.kulturradet.se/sok-bidrag/beviljade-bidrag/verksamheter-som-fatt-bidrag/?grantId=23e5fca3-d0b2-4bf8-9720-296f9efd8434&name=Skapande+skola+fördelning+2021&category=Barn+och+unga&date=2021-05-04+00:00:00> Hämtad: 19/01/2022

(6.)

Statistikmyndigheten (2020). *Folkmängd, topp 50*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/topplistor-kommuner/folkmangd-topp-50/>

Hämtad: 17/01/2022

Skolkollen (u.å.) *Hitta rätt skola*. <https://skolkollen.se>

Hämtad: 17/01/2022

(6.1.1.)

Stockholm stad (2022). *Kulan*. <https://kulan.stockholm>

Hämtad: 17/01/2022

Stockholms stad (2021). *Medel till kulturupplevelser och kulturprojekt*. <https://kulan.stockholm/om-kulan/medel-till-kulturupplevelser-och-kulturprojekt/>

Hämtad: 17/01/2022

(6.1.2 - 6.1.3)

Stockholms stad (2021). *Verksamhetsberättelse för kulturförvaltningen*.

Tjänsteutlåtande Dnr 1.1/4011/2020.

Citat 1 taget från s. 15

Citat 2 taget från s. 16

Citat 3 taget från s. 16-17

Citat 4 taget från s. 30

(6.2.1)

Göteborgs stad (u.å.). *KuBo - Kultur för barn och unga*. <https://kubo.goteborg.se/Pages/Display/About>

Hämtad: 18/02/2022

(6.3.1)

Malmö stad (2021). *Kulturell allemansrätt*. <https://malmo.se/Sa-arbetar-vi-med.../Kultur---projekt-och-satsningar/Kulturell-allemansratt.html>

Hämtad:

18/02/2022

(7.1.1)

Kulturtanken Den Kulturelle Skolesekken Norge (u.å). *DKS Årsrapport 2019*.

ss. 9-15.

Scenekunstbruket (u.å). *Hva er Scenekunstbruket?* <https://www.scenekunstbruket.no/om-scenekunstbruket>

Hämtad: 18/02/2022

(7.2.1)

Teatercentrum (u.å). *Om Teatercentrum*. <https://www.teatercentrum.dk/?ld=2>

Hämtad: 04/03/2022

Teatercentrum (u.å). *Kulturpakke-ordningen*. <https://www.teatercentrum.dk/kulturpakke-ordningen.asp>

Hämtad: 04/03/2022

(8.)

Jacobsson, B (2014). *Kulturpolitik: styrning på avstånd*. Lund: Studentlitteratur.

Citat taget från s. 15.

10.2 Muntliga källor

Här anges namn, titel och organisation på de muntliga källor vi använt oss av. Siffrorna syftar till de stycken i denna rapport där de refereras eller citeras.

I förekommande ordning:

Martin Rickardsson utredare Kulturrådet, epost den 11 oktober - 8 november 2021.

Refereras till i kapitel 4.

Citat 1: s 17 (4.3)

Citat 2: s. 17 (4.3)

Mari Nilsson utredare Myndigheten för Kulturanalys, epost den 5 oktober 2021.

Refereras till i kapitel 4.

Citat 1: s. 20 (4.4)

Moa Almerud kulturpolitisk utredare Stockholms stad, epost den 28 oktober 2021.

Refereras till i kapitel 6.1.

Citat 1: s. 47 (6.1.1)

Moa Almerud kulturpolitisk utredare Stockholms stad &

Karin Rowland koordinator för stöd till barn och unga på kulturstödsenheten, digitalt videosamtal den 02 december 2021.

Refereras till i kapitel 6.1.

Kerste Broberg utvecklingsledare kulturförvaltningen Göteborgs stad &

Ida Kaivola kulturstöd Kulturförvaltningen Göteborgs stad, digitalt videomöte den 30 november 2021.

Refereras till i kapitel 6.2.

Mia Björklund konsulent kultur för barn och unga kulturförvaltningen Göteborgs stad, epost den 11 november 2021.

Refereras till i kapitel 6.2.

Camilla Bengtsson planeringssekreterare Malmö stad, epost den 12 oktober 2021.

Refereras till i kapitel 6.3.

Citat 1: s. 52 (6.3.1)

Citat 2: s. 53 (6.3.2)

Maria Hörman Sällberg utvecklingssekreterare Malmö stad &
Camilla Bengtsson Kulturförvaltningen & Minna Ågren Kulturförvaltningen, digitalt videomöte den 8 november 2021.

Refereras till i kapitel 6.3.

Ådne Sekkelsten verksamhetsledare Scenekunstbruket, digitalt videomöte den 19 februari 2021.

Refereras till i kapitel 7.1

Anki Oveland facklig rådgivare, epost den 15 januari 2021.

Refereras till i kapitel 7.1

Henrik Köhler verksamhetsledare Teatercentrum, digitalt videomöte den 27 september 2021.

Refereras till i kapitel 7.2